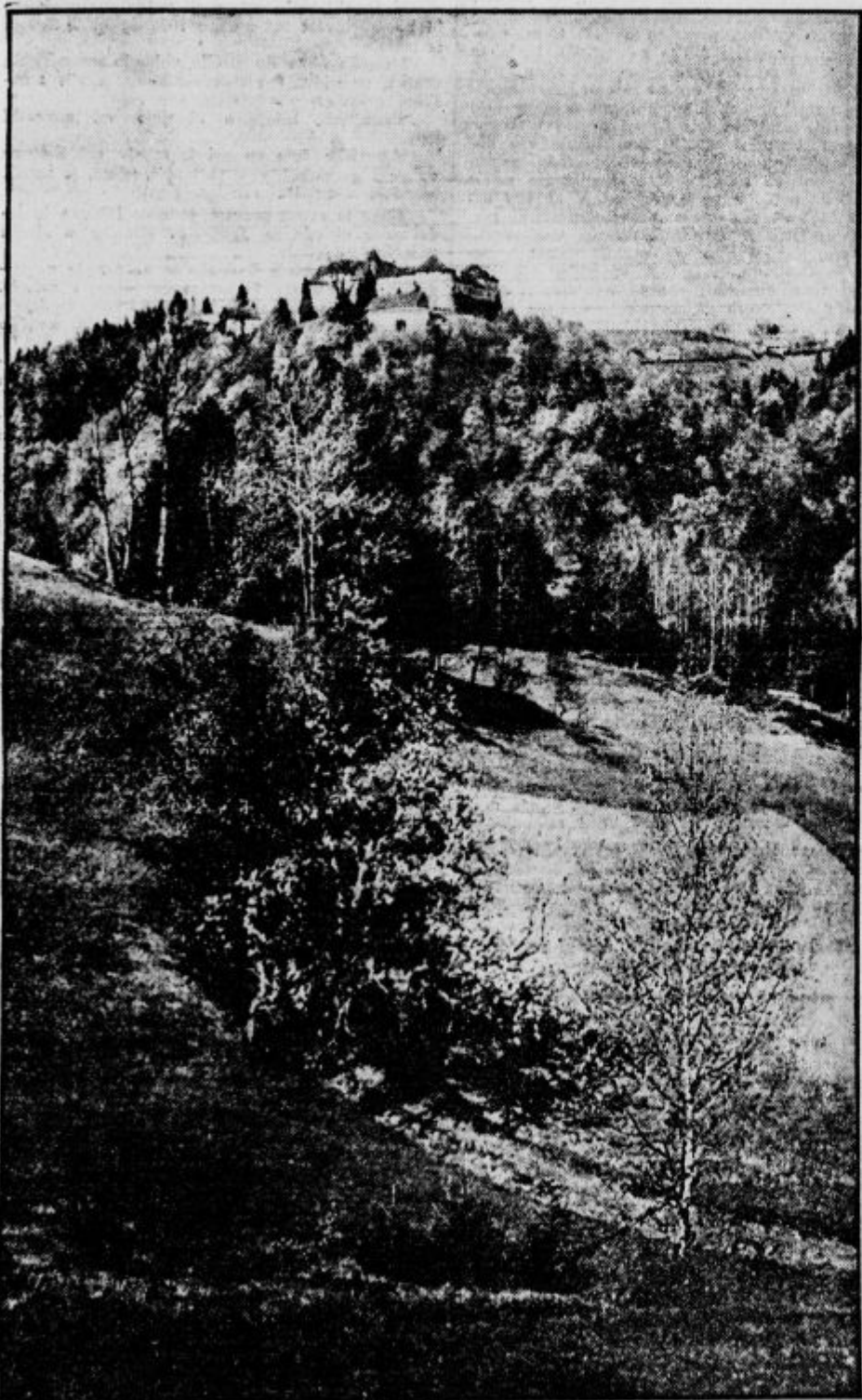

Domoljub

V Ljubljani 22. septembra 1943

56. Štev. 36

**Turjaški grad - priča hudih turških bojev
in davnih stish**

Ko kuješ svoj značaj

Pokorščina je tvoj blagoslov

Na vrtu nekega samostana je rastle drevo, ki pa nikoli več ni hotelo roditi sadov. Brat vrtnar je hotel drevo že posekati. Prišel pa je mimo opat, ki je bratu vrtnariju velel, da drevo vsa nikakor še ne sme posekati, marveč ga mora tri leta zapored gnojiti in pridno zalivati. Menih je tri leta ubogal svojega opata. Prvo leto je drevo pogrnalo lepše liste, drugo leto je že cvetelo, tretje leto pa je rodilo bogate in sladke sadove. Ko je menih tiste sadove prinesel pokozat opatu, je ta dejal: »Glejte, brat, to so sadovi pokorščine!«

Kdor se nikdar ni naučil ubogati ta pravi gotovo ne zna prav veleovati, kakor smo že enkrat na tem mestu rekli. In to je velika življenjska resnica, katero vsakdanje življenje vedno sproti potrjuje.

Pred kom pa se človekova volja najraje ukloni? Hočem reči, koga najraje ubogamo? Človeka, ki ve, kaj hoče, ki ima sam močno voljo, da z njo nas tako rekoč prisili storiti tisto, kar on hoče. Močna osebnost postati — to naj bi hotel vsak teri mlad človek.

Sloveč zdravnik za živčne bolezni pripoveduje, da se vsak mesec nekaj dni posti. Npr. šali so ga, zakaj se posti, ko je post zastarela zapoved Cerkev, ki je nihče več ne posluša. Odgovoril je takole:

»Vidite, pravite, da sem dober zdravnik. Ki je že marsikatero bolnika ozdravil. Saj je res. Vendar vam moram povedati, da svojih bolnikov nisem ozdravil s svojimi zdravili, marveč s svojo močno voljo. S svojo voljo namreč bolnega človeka nekako prisilim, da se zbere in začne sam hoteti biti zdrav. Svojo voljo pa krepim s postom. V tem je vsa moja skrivnost.«

Kakor hitro namreč svojo voljo prostovoljno uklonimo, si s tem nabiramo novih notranjih sil, da se naša volja sama od sebe krepi. Zato je Cerkev v svojih redovih postavila za zrastli iz samostanske pokorščine, to nam dokazujejo imena: Gregor VII., Bonifacij, ki je pokristjanil Nemce, Frančišek Ksaverij, ki je krščeval po Indiji in Japonski! Zraven teh pa še tisoči drugih, ki jih vseh niti naštetih ne bi mogli!

Res pa je, da vsakogar ne smeš ubogati! Ubogati si v dovoljenih rečeh dolžan zgolj svoje starše in pa oblast! Zdej, ko si še mlad, se zato vadi v ubogljivosti! S svojo ubogljivostjo, pokorščino in potrpežljivostjo se boš izuril v človeka, ki bo sposoben tudi zapovedovati. Svoji staršem si dolžan pokorščino in sveto spoštovanje do konca življenja! Morebiti so tvoji starši manj učenj kakor si ti, imajo pa tisočkrat več življenjskihkušenj ter ti hočejo le dobro.

Ko je rajni papež Pij X. postal kardinal, je to veselo novico svoji še živeči materi, ki je bila preprosta kmečka ženica, hotel sam sporočiti. »Poglejte, mama, kako lep prstan so mi podarili,« ji je veselo pokazal prstan, ki so mu ga podarili profesorji in gojenci njegovega semenišča. Mati je s tresočo se roko pogladila dragoceni prstan nato pa je dvignila svojo desnico s preprostim srebrnim poročnim prstanom ter dejala: »Poglej, moj sin, brez tega le majhnega srebrnega prstana, bi tudi ti zdaj ne imel tega lepega škofovskega prstana!« Poln sinovske ljubezni in spoštovanja je kardinal in nadškof ter pozneši papež Pij X. poljubil svojo sivo mater.

Vojni dogodki preteklega tedna

Nemške čete so izkrcane anglosaške oddelke pri Salernu vrgle nazaj

Nemško vojno poročilo od 14. t. m. z italijanskega bojišča poroča, da so severno od mesta Salerno nemške čete napadle izkrcane anglosaške oddelke ter jih vrgle nazaj. Sovražnik se obupno brani. — Na višinah okoli Eboli je sovražnik hudo napadal, nakar so nemške čete prešle v napad na široki fronti. Sovražne postojanke so bile v naskoku zavzete in sovražnik tudi tukaj vržen nazaj tja, kjer se je bil izkrcal. Krivave izgube Američanov in Angležev so zelo visoke. — V Kalabriji in Apuliji so se nemške čete neovirano odmaknile od sovražnika, ki le okleva sledi, ker so pred njim razdelane in minirane vse ceste.

Nemško uradno poročilo od 15. t. m. naplaka, da je včeraj napad zoper izkrcane sovražne oddelke pri Salernu imel velike uspehe. Ena sovražna skupina je bila obkoljena, druga pa uničena. Plen in ujetniki stalno naraščajo? — Tudi pri Eboliu je sovražnik bil vržen nazaj ter se je ustavil šele pod varstvom svojih lahkih topov.

Nemško uradno poročilo od 16. t. m. naznana, da so okoli Salerna in Eboliu bili včeraj krvavi boji. Več sovražnih skupin je bilo uničenih, mostišče pa sovražniku spet zoženo. Pri osvojitvi kraja Altaville so Američani izgubili mnogo mrtvih in ujetih. — Nemško letalstvo je uničilo eno 8000 tonsko prevozno ladjo, 11 drugih sovražnih ladij pa poškodovalo.

Nemško uradno poročilo od 17. t. m. sporoča, da se boji na sovražnikovem izkrcalnem mostišču v Srednji Italiji nezmanjšano in srdito nadaljujejo. Nemške čete so pri Salernu sovražno mostišče še bolj stisnile. Pri Eboliu pa je sovražni odpor narasel, vendar so tukaj nemške čete uničile več ameriških obkoljenih in odrezanih čet ter dobile mnogo ujetnikov in plena. Za nemškimi črtami je sovražnik skušal spuščati padalce, ki pa so jih nemške čete uničile. — Da bi sovražnik nekoliko razbremenil na tem bojišču svoje čete, je južno od Salerna izkrcal nove čete. Tukaj so se začeli novi hudi boji.

Nemško uradno poročilo od 18. t. m. govori, da so se včeraj boji pri Salernu nadaljevali in nemški napadi menjavali z močnimi sovražnimi protinapadi. Na jugu je boj zavzel večji obseg, ker se je tukaj sovražnik znova izkrcal. Nemške varnostne čete so v stalnih bojih, ko so uničile vse prometne zveze, bile vzete iz Kalabrije ter dosegle zvezo z nemškimi četami pri Salernu. — Na otoku Elba se je udala ter bila razorožena 7000 močna italijanska posadka.

Nemško uradno poročilo od 19. t. m. navaja, da sovražne čete pri Salernu niso mogle doseči večjega uspeha, marveč je bil sovražnik z močnim protinapadom vržen nazaj na obalo. Tako so se združile zdaj vse nemške čete iz Apulije in Kalabrije. Sovražnik je pri tem imel 10.000 mrtvih in ranjenih ter je izgubil nad 4000 ujetnikov, 153 oklepnikov in 54 topov. — Od 8. do 17. septembra so Nemci sovražniku potopili med drugimi 6 križarke, 2 rušilca, 15 izkrcevalnih čolnov itd.

Močne sovjetske sile uničene

Nemško uradno poročilo od 14. t. m. pravi, da so pri Novorosijsku Sovjeti vnovič hudo napadli, da pa so vsi napadi od nemških čet bili odbiti. — Na bojišču med Krasnoarmejo in Viazmo je sovražnik napadal s pehoto in topovi. Skoraj vsi njegovi napadi pa so bili odbiti. Kjer je sovražnik vdrl, so Nemci vrzel zamašili.

Nemško vojno poročilo od 15. t. m. pripoveduje, da je na kubanskem bojišču včeraj bilo živahno bojevanje. Ko so Rusi pri Krimskai večkrat napadali, so izgubili 32 oklepnih vozil. — Drugod je sovražnik skušal predreti, zlasti pri Krasnoarmejski, južno in zahodno od Harkova, ob reki Desni in pri Kirovu. Vsi ti napadi so v hudih bojih bili večji del odbiti, drugod pa so Nemci izvedli protinapade. — Novi boji so se razvili blizu Bjelja, kjer je sovražnik poslal v napad močno pehoto in tanke, vendar je bilo vse zaman.

Nemško uradno poročilo od 16. t. m. razglablja, da so pri Kubanju in na vsem južnem delu

ruske fronte bili odbiti vsi številni sovražni napadi. Ena skupina je bila docela odrezana in uničena ter je izgubila več tisoč mrtvih, 600 ujetnikov, 110 oklepnikov in 84 topov. — Na srednjem delu tega bojišča so začeli Sovjeti napadati zahodno od Bjelje. Napadi so s pomočjo velikega števila oklepnikov. Napad pa so Nemci pričakovali, nakar so vse sunke v hudih bojih odbili ali prestregli. Boji se še nadaljujejo. — Tudi južno od Bjelja in južno od Ladoškega jezera je sovražnik po hudi topniški pripravi brez uspeha napadal. — Zadnje dni so Sovjeti izgubili 201 letalo.

Nemško uradno poročilo od 17. t. m. ugotavlja, da obrambna bitka na vzhodu traja že 2 meseca, da so Rusi tukaj potratili silne množice ljudi in orožja, da pa nikjer niso mogli prebiti nemških črt. Kjer koli so nemške čete po načrtu zapustile kaj ozemlja, so to storile v polnem redu, ne da bi bila fronta kje kolikaj zrahljana. — Na južnem in srednjem delu tega bojišča nemške čete skrajšujejo svojo fronto, da pridobijo nove rezerve. V okviru teh odmakalnih premikov so Nemci izpraznili mesti Novorosijsk in Brijansk ter pri tem uničili prav vse, kar je bilo kaj važnih vojaških naprav. — Zahodno od Bjelje in južno od Bjelja so Rusi napadali zaman ter utrpeli hude izgube v ludeh in oklepnikih. — Tudi južno od Ladoškega jezera je sovražnik ves dan brez uspeha napadal.

Nemško uradno poročilo od 18. t. m. omenja, da je na jugu deževje omejevalo večje bojevanje, da pa so na severu pri Vjazmi bili odbiti vsi sovražni napadi.

Nemško uradno poročilo od 19. t. m. se glasi, da na južnem odseku nemški premiki gladko in po načrtu potekajo ter da je bil sovražnik povsod zavrnjen, kjer koli je hotel pritiskati. Pri Bjelji in Bjelju so še vedno hudi boji, drugod pa ni pomembnih bojov.

Naročite »Slovenčevo knjižnico«!

Vse knjige drugega letnika »Slovenčeve knjižnice« so že izšle. — Kot zadnji sta izšli knjigi

»Peli so jih mati moja«

zbirka slovenskih pripovednih pesmi — z ilustracijami Jožeta Beraneka — in

»Trije bratje«

Vojaški roman iz življenja legionarjev v Afriki! Za naročnike je ta knjiga nagradna knjiga in jo poleg »Martina Krpana« dobe zastonj.

Naročite se čimprej na tretji letnik »Slovenčeve knjižnice«. — Naročite se lahko na 36 knjig ali pa na 24 knjig letno. — Mesečna naročnina 24 lir ali pa 16 lir. — Redni naročniki dobe ob koncu letnika dve nagradni knjigi!

Vsaka slovenska družina naj si omisli

»SLOVENČEVO KNJIŽNICO«!

Naročite se takoj

na svetovno znani roman

»IVANHOE«

ki bo izšel s 203 krasnimi slikami 1. oktobra.

Knjiga bo veljala:

broširana . . . . . 85 lir
v polplatno vezana . . . 45 lir
v celo platno vezana na najfinjšem papirju . . 80 lir

Naročniki »Slovenčeve« in »Domoljube« ki plačajo knjigo vsaj do 5. oktobra, dobe broširano za 30 lir, v polplatno vezano za 40 lir.

V Ljubljani se sprejemajo naročila in plačila v vezi Ljudske tiskarne pri vratarju.

Za skoraj 50% odatotkov je narasel madžarski izvoz po vrednosti v primeri z onim v l. 1941. Vsa strnišča morajo preorati to leto v Romuniji.

Za 100% je Romunija zvišala takse za zaposlitev inozemskih delavcev.

Ker so za izvoz namenjene količine lesa že izčrpane, Slovaška ne izdaja več izvoznih dovolil za les.

V Španiji bodo ustanovili veliko ladjedelnico, ki bo izdelovala ladje s po 1000 do 4000 tonami iz jekla.

Nemčija nima do Grčije nobenih ozemeljskih zahtev, so izjavili na tiskovni konferenci v nemškem zunanjem ministrstvu.

Badoglijevo izdajstvo obsojajo vsi norveški listi.

Ameriške čete so pri izkrcanju pri Salernu naletele na najbolj vroč in hud sprejem, je izjavil ameriški mornariški minister Knox.

Duce je zopet prevzel vodstvo fašizma in izdal prve ukrepe za obnovo stranke in njenih posebnih oddelkov.

Prelom maršala Badoglija se ne nanaša na pogodbo trajne zveze, ki ostane še naprej v veljavi. Nemška in japonska vlada sta sklenili, da bosta vojno nadaljevali z vsemi sredstvi do končne zmage.

V Berlinu so obnovili ustanovo borbenih fašistov, ki bo nadaljevala delo v duhu Ducejevih načel.

Nemški letalski oddelki so potopili 35.000-tonsko oklepno »Roma«, eno najodobnejših oklopnih na svetu.

Hčerki japonskega ministrskega predsednika Misue in Makie delata že dva meseca v oboroževalni industriji.

Zaradi osvoboditve Mussolinija so Angleži zelo slabe volje, poročajo švedski dopisniki iz Londona.

Živil je začelo primanjkovati v švedski prestolnici Stockholm; zlasti malo je mleka.

Za 10% so znižali v Združenih državah izdelavo čevljev za civilne potrebe.

Zaradi velikega izvoza je Avstralija omejila domačo uporabo surovega masla.

Kralj Viktor Emanuel, prestolonaslednik Umberto in maršal Badoglio se nahajajo na Siciliji.

34.31 milijonov mark so nabrali pri zbirki za nemski Rdeči križ dne 21. in 22. avgusta.

Samo še 20% mirovne porabe znaša sedanja poraba papirja v Angliji; ni uvoza papirja in lesa iz Evrope.

Na nezlomljeno nemško borbena silo v Italiji opozarja angleško časopisje v svojih poročilih o položaju v Italiji.

Drugo bolgarsko vseučilišče bodo odprli dne 2. oktobra v Skoplju.

Mnogi ne vedo, da so na Dunsju v posebnem muzeju zbrani predmeti, v katere je tresčilo.

Vse italijanske čete v vzhodni Aziji sta japonska vojska in mornarica razorožili.

Za 8 milijonov ton prevoznih ladij so že letos izgubili Anglosasi, poročajo iz Berlina.

Nemški telegrafisti so od pričetka vojne napeljali na vzhodni fronti za 86.000 km telefonskih žic in 30.000 km kablov, to je dvojna dolžina zemeljskega oboda.

Strahna eksplozija se je pripetila te dni v neki tovarni za olje v Karlshammu na Švedskem; dva delavca mrtva, 20 ranjenih.

14.974 živih škorpionov so ujeli v enem mesecu v turškem mestu Madrinu; uporabili jih bodo za izdelovanje različnih cepil.

Prosto prodajo moke in kruha bodo uvedli v Turčiji, vendar bodo določili najvišje prodajne cene.

Velike količine želv izvažajo iz Hrvaške v nemške tovarne za konzerviranje rib.

Okoli 400.000 vagonov pšenice so letos pridelali v Romuniji. Lani samo 90.000 vagonov.

Po napovedi začetka oženizve v Kalabriji so ameriški vrednostni papirji na švicarskih borzah padli.

V Parizu so zaprli v enem tednu 500 gostiln, ker so prodajale po cenah črne borze.

Na Madžarskem je te dni umrl general Daskov, zadnji poveljnik gardnega polka ruskega carja.

Za brodnikom - železnica

(nekdanje domače brodnike je izpodrinila železnica)

Cez pet let bodo železničarji pri nas slavili velik jubilej. Minilo bo namreč 100 let, odkar je zapihal po Savski dolini »Luka Matija«. V letih 1847 in 1848 so namreč zgradili južno železnico do Ljubliane.

V spominih Boštjana Roša beremo mnogo zanimivosti prav o oni dobi, ko je ponehalo pri nas brodarstvo na Savi in ko je železna kača prevzela skoraj ves osební in tovarni promet. Ni še minilo 100 let od takrat, ko naši predniki še niso imeli železniških zvez, vendar se je pokrajina prav tam, kjer so ustanovili železniške postaje, neverjetno spremenila. Nastala so nova naselja, nova trgovska in prometna središča ter izpodrinila starodavne brodarске postaje. Dandanes prevažajo po rekah samo še splave, tu pa tam vidiš še brod, ki služi namesto mostu, v ostalem pa je rečni promet že povsem izumrl.

V starih časih so dovažali v Ljubliano težke tovarne ladje po Savi in Ljublianci, po Savi so vlačili s Hrvaškega tovore žita in vina, po Ljublianci pa so vzdrževali trgovski promet proti Vrhniki. Mimogrede naj omenimo, da so imeli krakovski in trnovski čolnariji posebno čolnarsko bratovščino ali »ceh« — nekakšno združbo, ki je ščitila pravice vseh onih, ki so se ukvarjali z vodnim prometom. Brodarjenje po Ljublianci je najbrž veliko starejše od onega po Savi. Saj beremo, da so priredili mestni očetje v Ljubliani že l. 1092 velike veslaške tekme, pri katerih bi se potegovali čolnariji za tri nagrade: za tovor vipavca (l. nagrada), tri valje sukna in par nogavic. Mestni očetje najbrž niso priredili veslaških tekem samo za zabavo, pač pa so hoteli dati priznanja najužnejšim čolnarjem in pa druge vzpodbujati k podjetnosti v sukanju vesla.

Redno brodarstvo na Savi se je razvilo bržkone šele v drugi polovici XVIII. stoletja, ko so strugo reke regulirali za promet z ladjami. Delo je moralo biti vsekarjelo zelo naporno, če pomislimo na to, da je Sava ponekod, kjer drvi po ozki strugi med pečevjem, podobna nevarnemu hudourniku. Vendar so jo usposobili za promet vse od Siska do Zaloga. O brodarstvu na Savi pripoveduje pokojni Boštjan Roš v svojih mladostnih spominih naslednje:

Ko so začele ploviti po urejeni Savi ladje, natovorene za rumeno pšenico in ružinim vinom, se je razvilo v Savski dolini živahno življenje. Vse je vreló k Savi. »Hribi so odmevali od brodníških klicev in od vpitja volariev.« Pri tem seveda ne gre za navadne čolne, temveč za nekakšne ladje, ki so jih vlačili proti vodnemu toku na desnem bregu Save. Na vsaki ladji je bilo po 12 do 16 brodnikov. Najvaž-

nejše mesto je zavzemal »zadnik«, ki je daljal s krmilom ladjo smer, omeniti pa velja tudi »sprednik«, ki je s svojimi tovariši usmerjal vožnjo na sprednjem kraju ladje.

Še dandanes so ohranjeni nekateri sledovi nekdanjega savskega brodarstva. Če se peljete z vlakom od Zidanega mosta proti Ljubliani, opazite na desnem bregu savskega korita sledove nekdanjega kolovoza, ki je bil ponekod v skalo vsekán. Tu pa tam opazite tudi večjo hišo — nekdanjo brodarstvo postajo ali gostilno, kjer so se brodniki ustavljali, krepčali, prenočevali in trgovali. Sava je bila v preteklih dveh stoletjih prometna žila, po kateri so plovili pridelke z Gorenjskega in izdelke iz Ljubliane proti Hrvaški, od tam pa so tovorili žito, delno pa tudi dolenske pridelke.

Ladjevie je moralo biti prav veliko, saj piše Boštjan Roš, da so včasih vpregli v eno samo ladjo, ki so jo vlačili proti Ljubliani, po 20 do 30 volov. To velja kajpada samo za ona mesta, kjer ima reka posebno močan tok. Vprežno živino so dajali okoliški kmetje, ki so tako prišli do lepega rednega zaslužka. Delo brodnikov ni bilo lahko, vendar se jim je vsaj glede jedače in pijače dobro godilo. Tovorniki so morali skrbeti, da je bilo za posadko vedno dovolj dobrega dolenca na razpologo.

O »savski mornarici« pripoveduje Boštjan Roš, da je bila sicer na slabem glasu. Pri težkem delu so lepo zaslužili, kaj hitro in lahko miselno pa so tudi zapravili svoje denarce. »Pomislivo je, da so pri tako težkem in nevarnem delu vladali na ladjah prostaki običajni in surovi razgovori; hudiči in pridušanje je letelo kakor toča z ene strani ladje v drugo, od zadnika k spredniku in nazaj; nič čudnega, da je prišlo vedenje brodnikov v ljudski pregovor: »Kolne kakor brodniki!«

Savske ladje so plovile samo po dnevu, prenočevale na so na postajah, kjer so zvečer prišle. Take postaje so bile med drugim pri Brezicah, v Krškem, na Blanci, v Bóhovem, v Zidanem mostu, Hrašniku, v Litiji in zadnja postaja v Zalogu. Seveda se niso imenovale po krajih ali po današnjih železniških postajah, temveč kar po pristaniških gostilnah: pri Klembasu, pri Zoretu, pri Peklarju itd. Na vseh teh postajah so imeli dotični oštirji obilen zaslužek od prometa na Savi; obogateli so in postali so sodišča in merodajni činitelji svojega kraja.

Od tistih starih časov se je pri nas kajpada veliko spremenilo. Železnice so izpodrinile brodnístvo, pa tudi vozniki so zgubili svojo nekdanjo veljavo. Brodníškega stanu ni več, pač pa so dobili stoteri in tisočeri močje delo pri železnici kot progovni delavci, čuvaji, sprevodniki, strojevodje, kurjači in uradniki.

Križem sveta

Mesna oskrba na Bolgarskem

Te dni je na Bolgarskem stopila v veljavo naredba o mesni oskrbi vojske in civilnega prebivalstva. Po tej naredbi so določili letos za klanje naslednje množine: 10% govedi in bivolvov, 15% ovac, 20% koz in kozlov, 70% jagnjetov in določeno število svinj, razen onih, ki se rede za gospodinjstvo. Trgovina z govedino in svinjami je prepovedana.

Industrija za prehrano nameščencev

Budimpeštanska strojna tovarna L. Lang je kupila od grofovske Esterhazijeve gospodarske uprave v bližini Budimpešte okoli 1500 ha veliko posestvo. Doslej so dajale industrije nakupljena posestva navadno malim zakupnikom v upravo. Langova strojna tovarna pa bo posestvo sama upravljala, da bo mogla zalagati svoje nameščence s cenjenimi kmetijskimi pridelki.

Plače pravoslavnega duhovništva v Grčiji

Nedavno je grški prosvetni minister izjavil, da pripravljá zakonski načrt, s katerim bi zagotovil plače duhovščini. Zaradi tega je nastala v grških listih živahna razprava, v katero je posegel tudi

tesalski škof. V glavnem gre za dva predloga. Po prvem naj bi dobili cerkveni finančni sklad 7.5 milijarde drahem letne podpore, a bi odstopili državi eno tretjino cerkvenih dohodkov, ki jih cenijo na pet milijard drahem. Po drugem predlogu pa bi država popolnoma prevzela cerkvene dohodke, zato pa bi postalo vseh 7000 grških pravoslavni duhovnikov državni uradniki. Grška duhovščina je drugi predlog odklonila — Predlog bivšega finančnega ministra Gocamanisa, da bi država prevzela vse premoženje cerkve, je Cerkev odklonila.

Tuji kapital na jugovzhodu

Na Bolgarskem sta bili do leta 1936 glede naložb tujega kapitala vodilni Belgija s 27 in Švica s 23%. Od leta 1940 se je položaj v toliko spremenil, da je zavzela Italija s skoraj 29% prvo, Nemčija z 20.7% pa drugo mesto. — V Romuniji sta bili skoraj dve tretjini vseh vloženih kapitalov tujega izvora. — Najmanj je bil udeležen tuji kapital na Madžarskem.

Ne samo industrija, temveč tudi državna posojila na jugovzhodu so v veliki večini v tuji posesti. Francija je posodila okrog 27 milijard fr.,

Iz življenja za življenje

Čistota in snaga

Dobri poznavalci si pogledajo vedno najprej človeka, ako je snažen in čist. Amerikanski črnce, ki je bil kot otrok še suženj, a je sedaj v Ameriki glasovit učitelj, je nedavno objavil opis svojega življenja. Pripoveduje, da je, ko mu je bilo dvanajst let, hodil tri cele dni, da je prišel do šole za črnce. Hotel je prositi, da bi ga njo sprejeli. Denarja za šolnino ni imel, a nadejal se je, da si ga z delom zasluži. Ko je zaprosil predstojnico za sprejem, mu je najprej naročila, naj očisti dve sobi. On je to tako skrbno opravil, da ni bilo nikjer niti praška. Seveda ga je nato takoj sprejela. Zaupala mu je, ker si je mislila: ako to tako dela, bo pač tudi drugače za red in točnost... V isti knjigi pripoveduje, da je črnca treba najprej navaditi na upotrebo krtačke za zobe, ker to je pogoj za njih človeško vzgojo. To je važnejše kakor čitanje in pisanje. Kajti dokler ne vedo, kaj je red in čistota, je tudi njihovo čitanje in pisanje neredno. Krtačka je za nje to, kar je količ za slabotno drevesce. Čim so se navadili čistiti si zobe, so že prišli na pravo pot.

Čistota ali snaga torej ni postranska reč, ki se da doseči s čim manj vode in v najkrajšem času, da je brisača že v ponedeljek vsa črna od zamazanih parkljev; ne, to je važna zadeva, od katere je toliko kaj v življenju odvisno. Včasih si kak deček misli, da bo v evetu napredoval in uspeval, ker ima kje uplivnega strica ali bogato teto, ki ga bodeta štutila in rinila naprej. Jaz pa vam pravim: čistota je najmočnejša tetka na svetu, in kdor si je z njo dober, tega zasuje s svojim blagoslovom in mu odpira zaklenjena vrata k največji gosposdi. Zamazanec more imeti še tako močnega strica, pa ne doseže nič. Kdor namreč vidi na njegovih obleki stare sledove že davno zaužitih jedi, pa oguljene papirje v njegovih zamazanih rokav, se odmakne in ga odpravi z besedami: »Zal mi je, a res ni primerne službe.« Po tej rahli laži, ki je včasih obramba v sili, pa da mesto — drugemu.

Amerika pa 170 milijonov dolarjev, itd. Kar se Hrvatske tiče, so od ustanovitve nove države tam vložili samo kapital osnih držav.

Nekaj številčk iz hrvatskega sadjarstva

Po najnovejših cenitvah ima Hrvatska: 500 milijonov trt, 14.5 češpelj, 2.3 jablan, 1.5 hruske, 1.12 milijona marelic, 465.000 breskev, 460.000 češanj, 334.000 višenj, 142.000 kutenj, 700.000 fig, 300.000 mandeljevih dreves in 10.000 rožičevcev.

Vinske cene v Španiji izboljšane

Na španskem vinškem trgu so se v zadnjem času vinske cene popravile. Neposredni vzrok zvišanja cen je podpis špansko-švicarske trgovinske pogodbe, po kateri bo dala Švica Španiji 400.000 hl namiznega rdečega vina. Pričakujejo pa, da bo Švica kasneje naročila še znatne količine belega vina in žganja.

Nemška širokogrudnost

Atensko časopisje je te dni objavilo naznanilo nemškega vrhovnega poveljništva v Grčiji, po katerem je bila na Jonskih otokih znova uvedena grška valuta, vsi obstoječi devizni kontingenti pa razveljavljeni. Kakor je znano, so bile italijanske okupacijske oblasti, ki so jim bili do dneva Badoglijeve vlade podrejeni tudi Jonski otoki, uvedle samostojno upravo pod italijansko nadoblastjo. Poleg lastne valute sta bili uvedeni tudi lastna pošta in carinska uprava. Naznanila nemškega vrhovnega poveljnika je grška javnost pozdravila, saj so se s tem Jonski otoki spet vrnili v naročje Grčije.

Kaj je NOVEGA

»Slovenčev koledar«

v vsako hišo!
Naročite ga takoj!

d Preskrbite si davčna potrdila za odmero šolnine. Davčna uprava za mesto v Ljubljani bo sprejemala prošnje za izstavitve potrdil zaradi odmere šolnine samo do 25. septembra.

d Paketi za interniranje. Italijanski Rdeči križ sporoča, da je prevzel pakete v bivšem voj. uradu v Kotnikovi ulici 16 v razdelitev. Odposiljatelji naj počakajo, da dobe obvestilo, kdaj naj pride vsak po paket. Takrat naj predloži vsak prejele obvestilo in potrdilo o prevzemu paketa po vojaškem uradu. Ker je paketov veliko število, bo razdelitev trajala dalj časa. Zato so intervencije za izdajo posameznih paketov brez obvestila brezpredmetne. Pakete iz bolj oddaljenih krajev bo IRK vrnil svojim poverjenicem, da jih razdele v svojem področju.

d Pestro poživljena je te dni pokrajinska slika ljubljanske okolice in podeželja sploh. Po travnikih se pase živina in v mirno ozračje se dviga dim pastirskih ognjev. Gibanje živali na čistem zraku je nad vse koristno, zato napredni živinorejci skrbno izkoristijo jesensko pašo.

d Zanimivost o novem hrvatskem vojnem ministru. V Nezavisni državi Hrvatski je pred dnevi postal vojni minister general Navratil. Njegov stari oče Ivan Navratil se je rodil v Mehiki in je bil slovenski pisatelj in tolmač za slovenske jezike pri upravnem sodišču na Dunaju. Njegov prednik je bil Čeh in polkovnik pri hrvatskih granicarijih.

d Poenostavljena poštna dostava. Nemški državni uradni list je te dni objavil naredbi, ki močno poenostavlja vso poštno dostavo. Različna potrdila-prejemnikov pisemske pošte odslej odpadajo.

d Na enoletnem trgovskem tečaju s pravico javnosti v Novem mestu plačajo javni nameščenci polovično šolnino.

d O jesenskem pridelovanju v petem vojnem letu piše gorenjski tednik, da je treba sejati krušno žito v starem obsegu, povečati pa je treba pridelovanje oljarskega žita za 30% nasproti lanskemu letu. Zato bo treba omejiti pridelovanje poletnega žita. Nikakor pa se ne sme povečati pridelovanje oljarskega žita na škodo okopavin.

Okrog sosedov

s Hrvatska zbornica za narodno gospodarstvo je dobila zakonsko pooblastilo, da prevede v državno last vse gozdove, ki so bili po bivši jugoslovanski agrarni reformi razdeljeni. Zasebnikom bodo plačali odškodnino v isti višini, ki so jo plačali ob izvedbi agrarne reforme.

s Primorsko mesto Šibenik so zasedle hrvatske in nemške čete.

s Osvobojeni Dalmatinci bodo sprejeti v delovno službo. Hrvatsko ministristvo vojnih sil je izdalo odredbo s takojšnjo veljavo, da se morajo prijaviti vsi osvobojeni Dalmatinci posebnim nabornim komisijam, katere jih bodo določile za delovno službo v vojski. Prijaviti se morajo vsi moški iz osvobojenega dela Hrvatskega primorja, rojeni v letih 1908—1925.

s Nekaj za Ljubljano. Zaradi velikega navala na električno cestno železnico v Zagrebu, je bilo vstopanje in izstopanje na postajah zelo počasno. Uprava je zaradi tega dala preurediti nekaj voz, tako da imajo po dva vhoda in dva izhoda. Listi pišejo, da so se novi vozovi dobro izkazali.

s Nove določbe za uvoz saharina. Poglavitnik je izdal zakon, po katerem se smejo uvažati umetni sladkorji samo za medicinske in industrijske namene. Načeloma je uporaba umetnih sladkorjev za prehrano prepovedana. Tihopolstvo s saharinom kaznujejo z globo do pol milijona kun.

s Namesto žita druge pridelke. Ministristvo narodnega gospodarstva na Hrvatskem je izdalo

predpise o nadomestni oddaji poljskih pridelkov za tiste kmetovalce, ki ne pridelujejo sami dovolj žita, da bi izpolnili svoje obveznosti glede oddaje. Ministristvo je odredilo, da lahko taki kmetje oddajo drugo namesto žita druge pridelke, tako krompir, fižol, lečo, proso in druge pridelke.

s Dve leti srbske prostovoljne milice. Srbska prostovoljska legija, ki je imela nalogo boriti se proti komunizmu, obhaja zdaj druge obletnice svoje ustanovitve. List »Obnova« piše ob tem slovesnem dogodku, da so prostovoljci ne samo žuvarji miru in reda v Srbiji, marveč tudi glasniki nove ideje in nosilci živega narodnega izročila. V skladu s svojimi osnovnimi načeli ti prostovoljci ne mislijo na svoje zasluge in pravice, marveč le na dolžnosti, ki jih morajo še izpolnjevati ter neomajno vztrajajo na svojih postojankah.

s Zagrebška tovarna čevljev je dosegla lani pri glavnici 3 milijonov kun 1.25 milij. kun čistega dobička.

s Mošejo so pred kratkim svečano odprli v poslopju dosedanje carinarice v Zemunu.

s Za 100% je zvišala cene tobaka s 1. septembrom hrvatska monopolska uprava.

s Po vseh hrvatskih vinorodnih krajih kaže trta zelo dobro. Zato že zdaj naglo padajo cene vina v prodaji na debelo. Pričakujejo tudi znatne porenitve grozdja in vina v prodaji na drobno.

s Na Reki je po dolgem trpljenju umrl v 45. letu starosti odvetnik in dolgoletni župan v Ca-bru dr. Bogdan Koritnik.

s Zaradi posebno lepega vedenja je Poglavitnik pomilostil 670 na hude kazni obsojenih kaznjencev iz državne kaznilnice v Lepoglavi.

s Zaradi varčevanja z električnim tokom je zagrebška občina znatno omejila tramvajski promet. Na nekaterih manj prometnih progah je promet s cestno električno železnico sploh ustavljen.

PRAVNI NASVETI

Vsi predpisi ostanejo v veljavi. Oblast je objavila, da vse uredbi in drugi predpisi, ki so veljali do sedaj, ostanejo še v naprej v veljavi in se morajo točno izpolnjevati.

Preskrba prebivalstva. Da se zagotovi preskrba prebivalstva, se bodo tudi v naprej kupovale in prodajale na nakaznice tiste življenjske potrebščine kakor do sedaj. Dosedanje kazenske določbe ostanejo še dalje v veljavi.

Krompir in fižol za domačo potrebo. Visoki komisar je odredil, da se pridelovalcem pušajo na razpolago naslednje količine krompirja, suhega fižola in lanenega semena letine 1943 za potrebe družine, za seme in za živalsko prehrano, in sicer: a) neposrednemu pridelovalcu zanj in za vsakega člana družine, ki se pri njem vzdržuje: 120 kg krompirja in 10 kg fižola; b) posrednemu pridelovalcu zanj in za vsakega člana družine, ki se pri njem vzdržuje: 80 kg krompirja in 8 kg fižola; c) za vsakega pračiča, določenega za pitanje ali za plemo: 100 kg krompirja, če se prideluje koruza, 200 kg pa, če se ne prideluje koruza; d) za vsak hektar zemlje, ki se posadi s krompirjem, 15 stotov, s fižolom 150 kg in lanom 250 kg.

Družinski spor. M. L. Opisujete težave, nastale v družini in bi radi zvedeli, kako naj se reši spor med možem in ženo in to, če mogoče brez sodišča, koliko lahko žena zahteva preživnine, kako naj zahteva, da bi bilo uspešno. — Z ozirom na vaše opisovanje družinskih razmer bi bilo res najpametneje, da se spor reši v družinskem krogu. Čim pa to ne gre, ni drugega izhoda, kakor sodna pot. O uspešnosti pravde ne moremo ničesar reči, ker je iz Vašega pisma razvidno samo ženo stalno. Za pravilno rešitev spora bo treba slišati tudi drugo plat zvona. Če bi žena pred sodiščem dokazala, da je vse to res, kar ste navedli v pismu, in da sama ni dala nobenega povoda k takemu moževemu ravnanju, bi po našem mnenju dosegla ločitev zakona iz moževe krivde. V tem primeru bi ji moral mož plačevati primerno preživnino. Če je mož državni uslužbenec, ima ločena žena pravico do pokojnine po moževi smrti in tedaj, če ni bila izrečena ločitev iz njene krivde.

Stalno na zalogi

knjige „Slovenčeve knjižnice“

Peterlin Alojzij, trafikar, Vel. Lašče

NOVI GROBOVI

V Mariboru sta umrla: 82-letna polirjeva žena Marija Schundnerjeva in 57-letni delavec Franc Peternonec. — V Slov. gorah je umrla 70-letna posestnica Amalija Čehova. — Na vzhodni fronti je padel grenadir Franc Ribič od St. Pavla pri Preboldu. — V Ljubljani so zapustili solzno dolino: Jožefa Spec roj. Lovše, uslužbenec tiskarne France Ferkoval in Silva Zebre. — Naj počivajo v miru! Preostale tolaži Bog!

ZGodbice

Immanuel Kant

je bil nekoč na kosilu pri guvernerju provincije Prusije, vojvodi Petru Avg. Frideriku Huchstein-skemu. Družba se je po kosilu pogovarjala o damah, ki so se mudile v sosednji sobi. Tudi Kant se je pridružil pogovoru in dejal s finim smehljajem: »Ženske so kakor odmev, zakaj vedno imajo zadnje besedo. So pa tudi kakor polž, ker nosijo vse, kar imajo, s seboj; končno so kakor ura v stolpu, zakaj, kar govorijo, ve vse mesto.« Pravkar vstopivše dame so bile ogorčene nad to primero in so z divjimi pogledi napadale ženskam sovražnega filozofa. Kant je to opazil in je nadaljeval: »Samo po sebi umevno vse to v polni meri ne velja za vas, moje dame. Seveda ste tudi vse podobne odmevu, ker ste vedno odmev svojega moža, podobne ste uri v stolpu, ker ste tako točne kakor ura, podobne ste pa tudi polžu, ker se drži svoje hiše kakor ve.«

Pater Jožef

je bil v veliki milosti pri kardinalu Richelieuju in se je lahko vmešaval v vse pogovore, ki jih je imel kardinal z uglednimi osebnostmi. Tako se je nekega dne vojvoda Bernhard Weimarski pogovarjal s kardinalom o vojnem pohodu nad Nemčijo. Pater Jožef je stopil v sobo in takoj dal svoj nasvet. »Glejte, gospod vojvoda, najprej zavzemite to trdnjavo,« in jo je pokazal na zemljevidu, »nato zavzemite to, zatem to...«

»Oprostite, pater Jožef,« ga prekinje vojvoda, »trdnjave se ne osvajajo s prsti.«

General Wrangel

je poklical k sebi nekega oficirja v službeni zasedi. Stari lisjak je imel bistro oči in je najprej premeril dolečala od temena do pet. Vse na njem je bilo v redu, samo na škornjih je imel oficir drugačne ostroge, kakor je bilo predpisano po vojaškem pravilniku. Zato je general določil oficirju 24 ur domačega zapor. Oficir, ne bodi len, pogleda, kakšne ostroge nosi general Wrangel in ko vidi, da so njene ostroge popolnoma enake, si drzne to opomniti. General zaradi tega ni prišel niti najmanj v zadrego. Dejal je: »Lepr od tebe, moj sin, da dobro vidiš. Torej dodam tvojemu zaporu še 24 ur, da boš sedel za obadva.«

Franc Schubert

Ko je 20-letni Franc Schubert skomponiral Goethejevega Vilinskega kralja in ga poslal glasbeni založbi Breitkopf in Härtel v Lipskem na ogled, so rokopis vrnili po pomoči ne avtorju na Dunaj, temveč nekemu soimenjaku. Drazdančanu Francu Schubertu, ki je tudi komponiral. Ta je potem poslal založbi pismo sledeče vsebine:

»Sporočiti vam moram, da sem pred kakšnimi desetimi dnevi prejel pošiljko nekega rokopisa, Goethejevega Vilinskega kralja, ki naj bi bil moj. Zadrženo vam sporočam, da te kantate jaz nikoli nisem zložil. Shranil sem ga, da bom poizvedel, kdo vam je takšen zdelek poslal na tako nevljuden način pod mojim imenom, in da bi odkril tudi tega patrona, ki moje ime tako zlorablja.«

Schubertov Vilinski kralj je, kakor znano, ena njegovih najboljših skladb.

Dvojni zaslužkar. »Veste kaj? Dvojni zaslužkar ste vi, razumete? kriči mojster nad pomočnikom. — Dvojni zaslužkar? Kako to? Saj vendar nisem niti oženjen!« stoka pomočnik. — »Dvojni zaslužkar, pravim, Eno zaslužite od leve, eno pa od desne...«

Kmet pride v davkarjovo. Pisar mu reče, naj čaka in se vsede. Pa ni bilo nikjer nobenega stolca. »Poglejte,« pravi kmet, »tukaj je pa tako kakor na našem skednju. Tam ni ne stolov ne klopi, pač pa dosti cepev.«

6

»Brezpomembno in smešno je tvojo dejanje, ker si streljal na žival, ki je že mrtva. Po nepotrebnem si porabil strelivo, ki ga bova morda pogrešala ob kaki resnejši priliki. Greh je, če smo brezsrčni do ubogih živali, ki so prav tako božje stvari. Bog nam daje pravico, da jih usmrtime le, da se branimo pred njimi ali pa če nama morejo koristiti. Si razumel?»

Dobri deček je ves skesan prišlo odpuščanja in mi obljubil, da tega ne bo storil nikdar več. In res je bil mož beseda. Jaz pa sem si očitno, da sem slab vzgojitelj, ki prav uči, a daje slab vzgled.

Ksuri me je nato prosil, ali sme levo odrezati glavo. Dovolil sem mu in pri tem mislil, da jo bom lahko podaril kakemu muzeju, ko se mi bo posrečilo, da se vrnem v omikane dežele. Toda kljub vsej dobri volji, Ksuriu njegovo prizadevanje ni uspelo. Tedaj pa je meni sinu boljše misel v glavo. Predlagal sem dečku, da bi leva odrila in vzela njegovo kožo s seboj. Pri tem delu pa se je Ksuri pokazal zelo spretnega. Ves dan sva delala, a končno je najin trud bil kronan z uspehom. Odnese sva krasno kožo na ladjo. Razpela sva jo na krovu in čez dva dni je bila že suha. Uporabljal sem jo, da sem na njej spal.

Nato sva se spet odpravila naprej proti jugu. Potovala sva kakih deset ali dvajset dni. Začelo me je skrbeti, ker je zaloga živil postajala vedno manjša in sva morala začeti zelo varčevati. Na suho sva odšla samo, kadar nama je zmanjkalo vode. Ta sitnost pa je neizogibna za vse pomorščake, ki nimajo dovolj velikih posod, da bi si pripravili večjo zalogo.

Miroljubni divjaki.

Želel sem, da bi odkril obalo med rekama Senegal in Gambia, da bi namreč dospel do Kapverdškega rtiča, kjer sem upal, da najdem kako evropsko ladjo. Vedel sem, da so se naše ladje ustavljale ob tem rtu ali na kakem bližnjem otoku, ko so plule v Gvinejo, v Brazilijo ali v Zahodno Indijo. Od tega upanja je bilo odvisno moje življenje.

Po desetih dneh sem opazil, da je dežela, mimo katere sva plula, obljudena. Videl sem na obali ljudi, ki so se ustavljali in gledali proti nama. Bili so črni kakor oglje in popolnoma goli.

Obšla me je skušnjava, da bi pristal, toda Ksuri, ki se mu je groza brala na obrazu, me je vlekel za obleko in kričal:

»Ne iti, ne iti! Ubili, ubiti!»

Hotel je reči, da naj nikakor ne grem tja, ker bi me divjaki gotovo ubili.

Zadovoljil sem se s tem, da sem se nekoliko približal, da bi videl, ali bi bilo mogoče stopiti v stik z divjaki. Opazil sem, da so se nama tudi oni približevali. Bili so vsi neoboroženi. Samo eden je imel v roki dolgo palico, ki naj bi bila, po Ksurijevi trditvi, sulica, s katero je mogoče zadeti z neverjetno točnostjo tudi na veliko razdaljo. Zato sem postal zelo oprezen in se nisem preveč približal. S kretnjami in znaki sem jim skušal dopovedati, da nam primanjkuje hrane in pijače ter jih vprašal, ali imajo kaj jesti. Prav dobro so me razumeli in mi odgovorili s kretnjami, da imajo meso in da gredo takoj ponj. Dopovedali so mi, da imajo meso, na ta način, da so se potipali po nogah in rokah ter nato naredili kretnjo, kot da nesejo nekaj v usta.

Zadrgnil sem jadro in ladja je obstala. Čez dobre pol ure sta se vrnila dva divjaka, ki sta bila prej stekla proč, ter prinesla dva velika kosa suhega mesa in nekaj žita.

Nastalo je za naju in zanje vprašanje, kako se približati, kajti bila se nisva ravno midva, ampak tudi oni. Končno pa so divjaki vprašanje tako rešili, da so položili meso in žito na obalo in se precej oddaljili. Midva sva tedaj stopila z ladje na suho, vzela podarjena živila in se vrnila na krov. Ko so se divjaki vrtnili na obalo, sem jim s kretnjami skušal izraziti najino zahvalo in hvaležnost. Nato pa sem naredil žalosten obraz in jim skušal dopovedati s kretnjami človeka, ki išče, a ne najde, da mi je zelo žal, da nimam ničesar, da bi jim dal v plačilo. Tudi Ksuri je skušal posnemati moje kretnje. Delal pa je to tako smešno, da bi se mu bil najraje na ves glas zasmejal. Razumeli so naju in nama s kretnjami odgovorili, da nič ne zahtevajo. Nenadoma pa so Zamorci začeli divje bežati, njihove ženske pa so vreščale na vsa moč, a nenadna sprememba naju je silno presenetila. Ker pa se je Zamorec s sulico ustavil in gledal v določeno smer, sva tudi midva pogledala v isto smer in opazila dve veliki zverini, ki sta prihajali druga za drugo proti obali, skočili v vodo in začeli plavati proti ladji. Čakal sem ju s puško v roki in ko je prva prišla dovolj blizu, sem jo zadel naravnost v čelo. Za hip je izginila pod vodo, toda kmalu se je spet prikazala na površini in splavala proti obali. Za njo se je vlekel širok trak krvi. Njena tovarišica je že pred njo splavala na breg in zbežala po hribu navzgor.

Toda v istem hipu ko je zgrmel strel, so tudi divjaki zakričali in nekateri izmed njih so popadali na tla... Kmalu pa so se pomirili in se spet vrtnili k obali. Ko so videli zver, ki sem jo ubil, ležati v vodi, so začeli skakati od veselja in ploskati z rokami kakor otroci. Vrgel sem jim vrvi in z njeno pomočjo so potegnili mrtvo zver iz vode. Bil je krasen leopard.

Opazil sem, da bi davjaki radi jedli leopardovo meso, toda si niso upali, ker so spoštovali moje lastninsko pravico in morda so se me tudi nepoliko bali. S kretnjami sem jim dopovedal, da ga jim darujem. Zavladalo je med njimi nepopisno veselje in zdeli so se kakor blazni. Spravili so se nad zverino in čeprav niso imeli nožev, so jo prav spretno deli iz kože s pomočjo prirotenega lesa. Nato so meso razsekali s preprostimi kamni in mi ponudili najlepši kos. Razumljivo je, da sem ponudbo odklonil, pač pa sem jih prosil za kožo. Prav radi so mi ustregli in podarili so mi poleg kože tudi še nekaj rastlinske hrane, za katero sem jim bil prav hvaležen. Ko sem videl, da so ti ljudje tako ljubeznivi, sem vzel posodo za vodo, jim pokazal, da je prazna in jim nato z žalostnim obrazom skušal dopovedati, da sem žejen. Takoj so me razumeli. Videl sem, da so se nekaj pogovarjali med seboj, nato pa so se nekateri oddaljili. Čez nekaj časa sta prišli na obalo dve ženski, vsaka z velikim vrčem na ramenu.

Tedaj se je Ksuri opogumil in odšel na breg z našimi posodami, da jih napolni z vodo. Ko se je vrnil, ni prinesel samo vode, ampak tudi še žito, neke vrste užitne korenine in sadje, ki ga do tedaj še nisem poznal. Z velikim veseljem sem se jim zahvalil in se poslovil od njih. Dobri divjaki pa so naju pozdravljali s kričanjem in ploskanjem.

Na odprtem morju. — Ladja na vidiku.

Oddaljila sva se od obale in plula enajst dni ne da bi videla zemljo. Enajsti dan pa sem opazil v razdalji kakih štirih milj zemljo in ker je bilo morje popolnoma mirno, sem usmeril ladjo tja.

Ko je bila ladja samo še dve milj oddaljena od zemlje in sem opazil zemljo tudi na drugi strani, sem spoznal, da sem dospel do Kapverdškega rtiča in da so pred menoj otoki, ki imajo ime po njem. Otoki pa so bili tako oddaljeni, da nisem vedel, ali naj se jim približam. Če bi se namreč dvignil močan veter, tedaj bi nikdar ne dosegel niti otokov niti rtiča.

Medtem ko sta se v moji glavi borila da in ne, sem odšel v kabino in prepustil Ksuriu krmljo. Nenadoma sem zaslišal dečka kričati:

»Gospodar, gospodar! Prihajati jadrial!

Skočil sem na krov in videl Ksuri, ki je z očmi, izbuljenimi od strahu, gledal v daljavo in kazal neko belo točko na morju. Revček je mislil, da je to ladja najinega gospodarja, ki naju zasleduje. Moj izkušen pogled pa mi je takoj povedal, da je portugalska ladja, ki je bržkone namenjena na Gvinejo. A zmotil sem se. Ladja se ni blizala obali, ampak je plula drugam. Okrenil sem svojo ladjo proti njej in se ji skušal približati toliko, da bi naju opazila.

Kljub vsemu prizadevanju sem se moral kmalu prepričati, da je ne bom nikdar dosegel. Že sem izgubil vsako upanje, ko sem nenadoma opazil, da je začela pluti bolj počasi, kakor da čaka. To pot se nisem varal. Kapitan je opazil mojo ladjo z daljnogledom in takoj spoznal, kaj želim. Da bi mu še bolje dopovedal, sem dvignil belo zastavo, kot je navada, in ustrelil večkrat v zrak kot znak, da prosim pomoči. Z ladje so videli oba zanka... Kakor so mi povedali pozneje, so videli le dim iz puške, strela pa ni bilo slišati, ker je ladja bila predalet.

Ko sta se ladji dovolj približali, smo se skušali sporazumeti. Kapitan me je nagovoril najprej v portugalskem jeziku, nato v španskem in končno v francoskem. Razumel nisem niti besedice in prav tako on ni razumel mene. Tedaj pa se je oglašil nek škotski mornar in se ponudil za tolmača. Z njegovo pomočjo sem pojasnil, kdo sem, kaj se mi je zgodilo in kaj želim.

Kapitan me je prijazno povabil na svojo ladjo. Sprejel sem njegovo ponudbo ter se vkrcal s Ksurijem in z vsem svojim imetjem, ki ga je kapitan dal spraviti v neko kabino in mi dal ključ. Odkazal nama je vsakemu svojo kabino in dejal, da bom jaz jedel pri njegovi mizi, Ksuri pa pri moštvi. Skušal sem tedaj omeniti o plačilu, a kapitan ni hotel o tem prav nič slišati. Pogovor je nanesel tudi na mojo ladjo, ki je bila še v dobrem stanju.

Iz več razlogov bi se je rad iznebil, čem sem izjavil.

»Odkupim vam jo. Koliko hočete zanj?»

»S človekom, ki je bil tako volikodušen do mene, ne morem govoriti o ceni. Sprejmite jo v dar, če je ne sprejmete kot plačilo, ker je za to premalo...»

»Nikakor ne. Nikar mi ne zmanjšajte veselja, da sem mogel storiti majhno dobro delo.«

Nekaj časa sva se prerekala, nato pa je kapitan zaključil razgovor z naslednjimi odločnimi besedami:

»Zadnja beseda! Dam vam ček za 80 zlatnikov, ki vam ga bodo izplačali v Braziliji. Če pa vam tem kdo poudi več za ladjo, sem pripravljen plačati vam razliko. Ste razumeli?»

Ta »ste razumeli?« je bil tako odločen in poveljujoč, da sem kar takoj pristal.

»Za ladjo je že urejeno. Koliko hočete pa za tegale smrkavca?»

Pri teh besedah je pokazal na Ksuri. Skoraj me je pograbila jeza ob tem predlogu, ker je bil v meni globoko ukoreninjen čut spoštovanja človeke osebnosti. Poleg tega pa me je Ksuri iskreno ljubil in tudi jaz sem ga imel zelo rad. To je popolnoma naravno, saj sva si, toliko dni delila kruh, vodo, trud, strah in upanje.

Ko je kapitan videl, da ne odgovorim, je napačno razlagal moj molk in mi dejal:

»Vam zadošča štedeset zlatnikov?»

»Nikakor ne,« sem mu tedaj odgovoril. »Oprostite mi, toda Ksuri bo ostal pri meni.«

Kapitan pa me je opozoril na dejstvo, da zaradi svojega negotovega položaja ne bom mogel zadostno poskrbeti za dečkovo bodočnost. Njegovi pomisleki so se mi zdeli popolnoma upravičeni. Ker pa mi vest ni dopuščala, da bi prodal človeka, sem prosil kapitana, naj ga sprejme pod svoje varstvo in ga da krstiti. Zahteval pa sem, da mu mora čez deset let vrniti popolno prostost.

(Dalje prihodnjik.)

Značilnosti budizma

Med številnimi verami Indijcev je najbolj razširjen budizem. Posebnost in bistvo budizma obstaja v veri v potujočo človeško dušo. Če človek umrje, njegova duša navadno ne najde pokoja, ampak gre na potovanje in se prej ali slej zopet preseli na svet bodisi z rojstvom novega človeka bodisi kot kakšna izval.

Če je umrl človek, ki je živel lepo in čednostno življenje, se njegova duša zopet porodi v kakšnem popolnejšem človeku, na primer v duhovnu. In če je ta duša prepotovala vse mogoče stopnje v smeri človeških čednosti, potem je svoje potovanje na zemlji končala in se preselila v raj, v tako-rvano nirvano, kjer uživa večni pokoj. Duša grešnega in hudobnega človeka pa se preseli po njegovi smrti v nižje bitje, v nižje vrste človeka, ali pa v žival.

Kakor je pri Indijcih vsa človeška družba razdeljena v številne vrste ljudi, v kaste, z različnimi pravicami in dolžnostmi, tako vrednotijo budhisti tudi živalstvo z ozirom na njih koristnost ali škodljivost oziroma njih hudobijo. Med drugim se živili od zgoraj navzdol takole vrednotijo: konj — pes — svinja — žaba — kača — uš itd.

Indijci poznajo nad 200 kast. Pripadniki različnih kast so med seboj strogo ločeni. Bog ne da, da bi prestopil pripadnik nižje kaste praga člana višje kaste. Hiša poveljnega bi bila tako omadeževana, da se mora vsa očistiti in na novo blagosloviti. Najvišjo kasto tvorijo duhovni, imenovani brahmani, nato knezi, med nižje kaste spadajo de-

lavci in kmetje ter drugoverci kakor tudi vsi Evropejci.

Te kaste so za Indijce prava narodna neerefa, ki kakor stene delijo narod v nasprotujoče si skupine in razredne vrste. Te kaste, katerih se drže budhisti z občudovanjem vrednim fanatizmom, so slej ko prej nepremagljiva ovira za enotno in nacionalno Indijo, ki šteje preko 300 milijonov ljudi.

Indijec pred romanjem k čiščenju, ker se je dotaknil »nižje kaste«

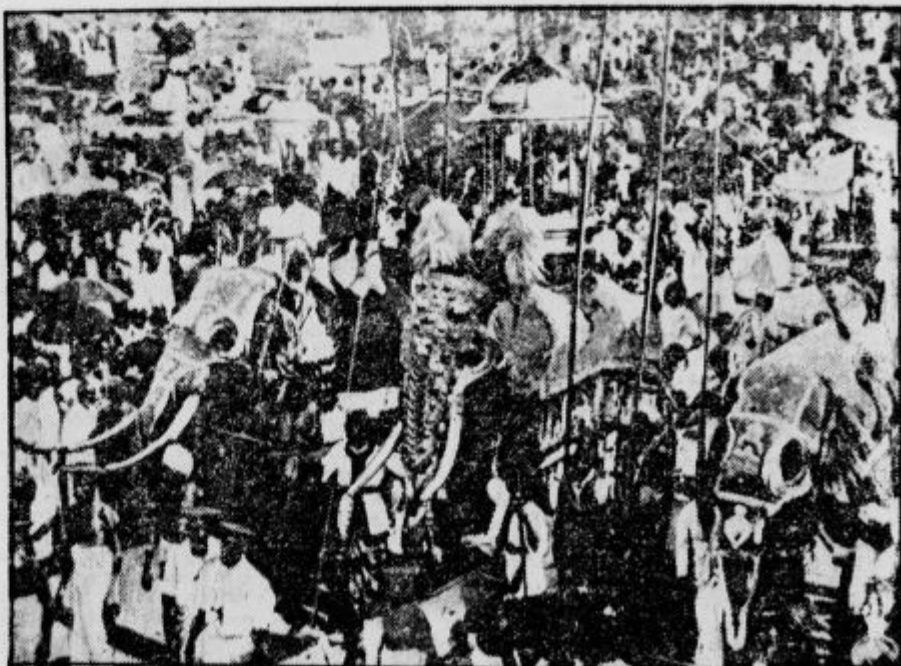
Budističnega duhovnika (bonca) sežigajo v lesenem slonu

Pravi budhist tudi ne more biti dober vojak, ker smatra umor za največji zločin. Niti najneznatnejše živalice ne sme umoriti. Če lazijo na primer pred durmi budhista mrevlje ali kake druge živalice, si le-ta ne upa stopiti iz hiše iz strahu, da bi katere ne pohodil in da bi morda kdaj tudi sam ne prišel kot žival na svet. Iz tega razloga pri budhistih živali niso deležne samo lepega ravnanja, ampak uživajo nekatere med njimi še posebno nego in pažnjo.

Iz starega veka. Učitelj: »Jakee, s čim so se krasili pri starih narodih razni zmagovalci pri bojnih tekmah?« — Jakee: »Z, s, s...« — Učitelj: »Ne veš? No, kakšni so se vrnili zadnjo nedeljo člani našega pevskega zbora?« — Jakee: »Pijani, gospod učitelj.«

Dragocena slika Bude, ki jo je poklonil kralj Amanullah berlinskemu muzeju

Budistična procesija

U. Mioni — V. Lovšin

Zgodovinski roman
iz časov sv. Pavla

RAHELA

Rahela molči.

»Odgovori!« ukaže.

»Ljubim!...« reče deklica tiho.

»Ne maram zaenkrat vedeti imena tvojega ljubljence, da mi ga ne bo treba uničiti. Zato vedi, da nima hči velikega duhovnika pravice ljubiti drugega moža, kakor ga ji je izbral njen oče, in da je tvoj zakon z Izmaelom, Fabijevim sinom, sklenjena zadeva, izbij si iz glave spomin na drugega in glej, da ne zapazim, da ga še ljubiš, ker bom moral izvesti za ime in preprečiti vajino ljubezen. Smrt vzame vsako nado.«

»Očka!« vztraja prestrašena deklica.

»Smo zgovorjeni. Pojdi!«

Rahela omahuje še malo. Hoče še nekaj povedati, toda pogled na razdraženi očtov obraz ji zapre ustnice. Dobro ve, da ta človek ljubi samo sebe in nima nikoli sočutja z nikomer; zato ji ne bi nič pomagalo. On, ki je žrtvoval vse za lastne koristi, si ne bo delal očiutkov žrtvovanja hčerine sreče.

Odšla je žalostna, potrta, s solznimi očmi in se umaknila v svojo sobo, kjer je dolgo brez utuhe jokala. Tako nesrečna je bila. Sonce njene življenja je ugasnilo; ledena slama je pomorila dišeče cvetje njene prve ljubezni in zelo temna bodočnost ji stopa pred oči. Žena starega Izmaela, surovega, nasilnega in krutega duhovnika! Vsi so občudovali staro zvesto ženo, ki je udano prenašala moževe čudi in svojevolnost. Zdaj bo stara žena odsovljena: to bo plačilo za njeno zvestobo in njej bo zaupano Tamarino mesto. Čuti, da ne bo zmogla tega. Izmaelova žena? Nikoli! Tudi če bi imela svobodno srce; toliko manj zdaj, ko ljubi.

Kaj storiti? Oče se ni dal omehčati in bila je stria od nameravane zveze.

Samo njemu je mogla zaupati, njemu, ki je moder, miren, dober in veder.

Njemu bo pisala.

Vzame povosčeno tablico in vtisne črke.

»Nataaniel Lucij, Rahela Ananijeva te pozdravlja.«

Imel je dva imena. Ime Nataaniel ji je bolj ugajalo kakor rimsko ime. Čemu dajati otrokom dvojce imen?

»Oče me hoče dati za ženo staremu duhovniku Izmaelu, Fabijevemu sinu. Ne morem pripadati drugemu razen te!...«

Ali bo prav tako? Ali ni to v nasprotju z nežnim čutom strahljivosti, ki je prirojen vsaki plemeniti deklici? Pomisli malo, nato popravi.

»Rajši umrjem, kakor da bi zvezala svojo usodo s tem starcem.«

Tako bo prav. On naj misli na gnus, ki ji ga povzroča poroka, h kateri jo hočejo prisiliti. Nadaljuje:

»Tvojega sveta potrebujem. Jutri zjutraj pridem k tvoji svakinji. Glej, da te dobim tam.«

Izbrise povabilo. Zadoštuje, da bo on mislil, da rabi samo njegovega nasveta. Gotovo ne bo izostal in bo prišel v bratovo hišo.

Ponovno prebere pismo. Bilo je kratko, pa saj so vsa pisma kratka. Nihče ne piše niti besedice več, kot je potrebno.

Prepiše ga na razgrnjen pergamentni list, ga večkrat prebere, da ga zna že na pamet, ga zloži, kane na pregib kapljio voska, pritisne lastni pečat, njegovo dragoceno darilo.

Gre ven, da naroči stari, zvesti Sari, naj ponese pisemce naslovljencu. Sara je poznala zgodbo njene ljubezni in ji je bila naklonjena. Dobro je želela svoji gospodinji in bila je prepričana, da ne bo srečno z drugim, kakor s tem mladeničem.

Ko je šla po hodniku, je Sara vprav peljala obiskovalca k očetu.

Bil je mladenič, na videz obseden, z razmršeno brado, razkustranimi lasmi in divjim ognjenim pogledom v oči. Obleden je bil kot farizej in z njegovega oblačila so visele številne resice in mnogi čopi. S pogledom obilne Rahelo, kot bi jo hotel užgati, jo spoštljivo pozdravi in čaka, da mu odvrne pozdrav, toda ona mu samo nalahno odzdravi z glavo in odide.

Kaj hoče farizej pri njenem očetu, ki je glava saducejske stranke?

3. poglavje.

Farizej in saducej.

Ananija je bil ves iz sebe zaradi hčerinega odpora, zelo jezen na Izmaela, ki ga je prisilil, da mora žrtvovati mladost njegovi starosti, zelo jezen na hčer, ki se brani ubogati in žrtvovati svojo cvetočo mladost njegovi žepi po vladarstvu, in še posebno jezen na njenega neznanega ljubljence. Ako bi ona nikogar ne ljubila, bi se ne protivila temu zakonu. Mora zvedeti njegovo ime in ga uničiti. V svoji prekanjenosti ni hotel tega zvedeti od hčere, ker ji je hotel pokazati, da se nič ne zanima za njeno ljubezen, ki da jo prezira; bal se je namreč, da bi ji strah za življenje ljubljene mladeniča napravil izvoljenca še bolj draga in da bi se še bolj upirala. Hotel pa je na drug način zvedeti njegovo ime: ko ga bo vedel, mu bo lahko storiti mladeniča neškodljivega.

Ko razmišlja te mračne misli, pripelje Sara farizeja.

»Mir bodi s teboj, Ananija.« pozdravi mladenič in obstane pri vhodu.

Ananija dvigne glavo. »Stopi naprej,« pravi in ne odgovori na vljuden pozdrav.

Mladenič se nekoliko približa.

»Kdo si?«

»Me mar ne poznaš? Ozej sem, Bucijev sin.«

»Sedaj te prepoznam. Ze dolgo te nisem videl. Od kdaj si pa postal farizej?«

»Verujem v vstajenje mrtvih,« odločno odgovori mladenič.

Prezrljiv nasmeh zaigra na Ananijevih ustnicah. On ni veroval v posmrtno življenje.

»Česa išče farizej pri velikem duhovniku?« vpraša zaničljivo. Ni bilo čisto, da bi farizej vstopil v saducejevo hišo. Preveliko je bilo sovražstvo, ki je ločilo obe stranki.

»Išča velikega duhovnika mora biti odprta vsem in upoštevati mora zadeve vsega ljudstva,« odvrne farizej.

»Ali si prišel zato, da bi mi to povedal?« vpraša Ananija z navadno porogljivostjo.

»Vračam se ravno iz Cezareje ob morju.«

»Čemu si se pa podal v mesto neobrezanih?«

»Zaradi svojih osebnih zadev. Pred dvema dnevoma je dospel tja naš največji sovražnik.«

»Cesar Neron?« vpraša Ananija porogljivo, da bi vedno pokazal, da se nič ne meni za to, kar mu pripoveduje.

»Se veliko huji sovražnik: drznež, ki si upa grajati Postavo in ki uči, da je Mesija že prišel in da se morejo zveličati tudi neobrezani.«

»Savel iz Larza, izdajalec?« vpraša veliki duhovnik, ki je postal razburjen.

»Da, prokleti!«

»Savel v Cezareji? Ali bo prišel v Jeruzalem?«

»Obhajati hoče binkošti pri nas.«

»Ta izvržek in predrznež! On je največje zlo, s katerim je Bog obiskal svoje ljudstvo. Ne bom miroval, dokler ne bom vedel, da je mrtve,« vzklikne veliki duhovnik s tresočim in jeznim glasom.

»Ne bo odšel živ iz Jeruzalema.«

»Ali se zanimate zanj?« vpraša Ananija, ki se je hotel maščevati nad njim, ne da bi se sam izpostavil kakšni nevarnosti, v katero je hotel poslati druge.

»Ako veliki duhovnik in saduceji ne vedo, kaj je njihova dolžnost, bodo to storili farizeji,« odvrne mladenič.

Njegove besede so razjezile Ananija.

»Deček! Brzdaj svoje besede!« izbruhne.

»Veliki duhovnik se zaveda svoje dolžnosti; toda da velično prokletega sramotilca Postave, je potrebno, da se vsi združimo, farizeji in saduceji. Belcebub, poglavar hudičev, je z njim. Ušel je tisočkrat našim zasedam; vsi si moramo podati roke, da ga uničimo.«

Porogljivo se Ozej nasmehne:

»Ali mu je tako težko poriniti bodalo v prsi, ali ga kamenjati v kakšnem navalu množice?« vpraša.

»Zabodi ga ti. Vsak naj stori, kar more, da reši Izrael te more, toda ta stvar naj se ne izvrši o praznikih. Spoštujmo binkošti.«

»Čim prej...«

»Tem slabše. On ima mnogo privrženцев. Ali se ne bojiš, da bi nastal velik hrup med ljudstvom in bi Rimljani uporabili priliko, da še bolj utesnijo našo svobodo. Ob binkošti pride mnogo tujcev iz zunanega sveta. Sploh pa takole želim: pustiti ga med prazniki v miru; potem...«

»Da bo prej odšel.«

»Ne bo odšel. Ta kuga je trmasta. Med neverniki se giblje kot nevernik, med judi kakor jud. Svetih dai ne bo oskrnil s potovanjem. Ker dobro ve...« pristavi Ananija z zaničljivim nasmehom, kar farizejskega mladiča do kraja raztogoti.

»Videl sem ga na lastne oči,« nadaljuje.

»Pa ima zarés namen priti semkaj?«

»Ali bi bil sicer izstopil v Cezareji?«

Ananija ne odgovori na vprašanje, marveč nadaljuje:

»Torej po praznikih. Drži novico zase in je ne zaupaj nikomur razen najzvestejšim. Pripravite se na maščevanje, kakor se bom pripravil tudi jaz; toda po praznikih, tedaj... samo da pride.«

»Zahteval bom plačilo za maščevanje.«

»Ah! Ti boš delal za podle koristi?« se pošali Ananija.

»Zahteval bom od tebe... Sicer si pa laškam...« pravi Ozej in odide, nezadovoljen sam s seboj, ker ni imel poguma zahtevati od velikega duhovnika, kar mu je ležalo na srcu in še bolj nezadovoljen z velikim duhovnom samim. Bil je popolnoma prepričan, da strahopetni Ananija ni hotel imeti skrbi, ker ni bil zmogel odločno nastopiti.

Veliki svečenik pa je medtem mrmral:

»Tudi ta kuga je morala priti predme. Zdaj je čas, da končam z njo! Ako se njeni nauki razširijo, bodo vsi judje v poganskih krajih pristopili k njegovi stranki in tempelj bo zgubil mnogo obiskovalcev. Toda bolje je, da jo uničijo drugi; ker je rimski državljani, bodo Rimljani klicali na odgovor tiste, ki so ga uničili.«

Vzel je pergamentni zvitek in se predal svojim računom. Šlo je za kupčijo velike važnosti: spretno spremeniti nekatere številke, da bo prišla velika vsota iz tempeljske zakladnice v njegovo hišo. Iz previdnosti, da se bo moral nekega dne odpovedati velikemu duhovništvu, je hotel spraviti na varno čim več denarja, da si vsaj nekoliko zagotovi svoje bogastvo. Ni bil prav nič tenkovenen, ni veroval v oni svet in da mu bo dobro tukaj, je potreboval mnogo denarja.

4. poglavje.

Nataanielova naglica.

Ko se je Nataaniel udeležil evharistične večerje v hiši Jakoba, Gospodovega bratranca, in prejel sv. obhajilo, se je pozno vrnil domov.

Ko so po končanem bogoslužju hoteli vsi oditi, je rekel škof njemu in bratu Pavlinu:

»Počakajta, moram govoriti z vama.«

Čakala sta dolgo, ker Jakob se je najprej razgovarjal s škofi in duhovniki. Stvar je morala biti zelo važna, ker je razgovor trajal dolgo in na ušesa obeh bratov so prihajale razburjene besede zborovalcev, kar se ni čisto dogajalo. Redno so se vsi pokoravali škofovi volji in redek je bil primer, da bi si poglavarji Cerkve nasprotovali.

Končno so prezbiterji odšli. Pavlin in Nataaniel sta opazila, da marsikateri ni bil zadovoljen z odločitvami. Njihovi obrazi so bili nezadovoljni, česar niso mogli skriti. Slednjič ju je apostol poklical.

»Sporočiti vama imam novico, ki vama bo ugajala, čeprav je vsi mašniki ne odobravajo. Vajin stric je v Cezareji in jutri pride v Jeruzalem.«

»Stric Pavel! vzklikne Pavlin veselo. Nataaniel pa pristavi:

»Kako sem vesel, da ga bom videl.«

»Tudi jaz se veselim: toda bojim se, da bo njegov prihod prinesel nemir.«

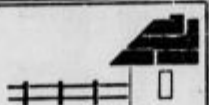
»Obrezani ga sovražijo in ga povsod zalezujejo,« pripomni Pavlin.

»Ne skrbi me sovražstvo judov. Je tudi mnogo bratov, ki se ne strinjajo z njim in ga ne vidijo radi.«

»Torej so tudi med nami brati nekateri tako kratkovidni, ki bi radi, da bi pogani ne bili deležni sadov odrešenja,« vzdihne Pavlin.

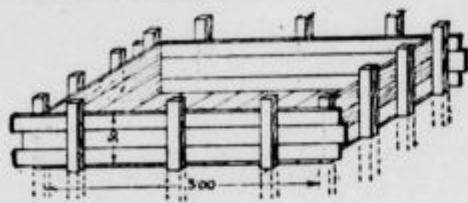
(Nadaljevanje prihodnjik.)

Kmečki dom

Stavbe iz ilovice

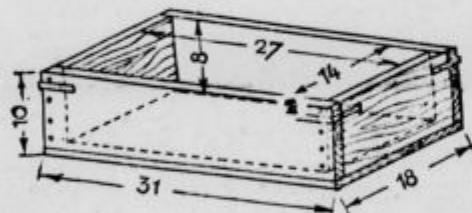
Sestavil inž. Franjo Župec.

Obdelava ilovice (slika 1.)

Za obdelavo ilovice si pripravimo na zemlji približno 3x3 m velik pod iz desk, ki je obdan s približno 30 cm visokimi stranskimi stenami kakor kaže slika 1. Stene so pa pritrjene na močne kole, ki so zabiti v zemljo. V kupih pripravljeno ilovico dobro prekopljemo in stolčemo ter jo večkrat poskropimo z vodo. Potem jo pustimo čez noč ležati, da se vsi delci ilovice dobro napojijo z vodo in da jo lahko pričenemo obdelovati.

Na omenjeni pod nameščemo približno 8 cm debelo plast te ilovice, ki ji dodamo na kratko (10 do 20 cm) nasekane slame ali vresja. Oboje z nogami dobro premešamo. Nato nameščemo na pod novo plast ilovice in slame in tudi to premešamo. Ta postopek ponovimo 4-5 krat, tako

Naprava zidakov (slika 2.)

da je pod napolnjen do vrha ograje. Priporočljivo je, da dodamo nekaj žilindre, ker se na ta način zviša trdnost zidu in njegova propustnost za zrak. Istotako koristne so primesi apna in laporja, ker zvišajo trdnost ilovnatnega zidu, medtem ko izdelavi opeke ti dve primesi škodujeta.

Tako obdelano maso zmečemo potem na kup in jo po 12 urnem ležanju porabimo. Čuvati pa jo je treba medtem sonca in dežja.

Ilovica naj se porabi po možnosti v takem stanju vlage, kot jo ima v zemlji, zato ji pri obdelavi ne smemo dodajati preveč vode. Dodatek majhnega za pest debelega kamenja ne škoduje. Debelejše kamenje pa lahko porabimo za napravo hišnih temeljev.

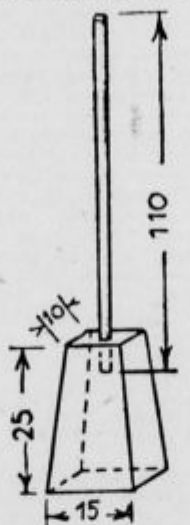
Za nekatera gradbena dela je priporočljivo, da imamo na razpolago surovo (nežgano) opeko (zidake) iz gline. V to svrhu si pripravimo na že gori opisani način ilovico z dodatkom slame ali vresja. Iz 2 centimetra močnih desk si napravimo kalup (model) — glej sliko 2, ki je zgoraj odprt in meri v notranjosti: dolžina 27 cm, širina 14 cm in višina 8 cm. Zgornje robove kalupa oblijemo z železom.

Na enostavno mizo si pripravimo omenjeni kalup, nekaj obdelane ilovnatne mase in nekaj čistega drobnega peska. Množino ilovice, ki jo rabimo za en kalup, odrežete od ilovnatnega kupa na mizi, povaljamo parkrat po pesku in silačimo v kalup. Pri tem moramo paziti, da vse kote kalupa dobro zapolnimo. Nato z mokro deščico ilovico zgoraj posnamemo in poveznemo kalup na desko, ki je posuta s peskom, da zidak izpade.

Ko se zidak nekoliko osuše, jih postavimo pokončno ter jih sušimo približno 4-8 tednov, da postanejo trdi. Te zidake lahko uporabljamo

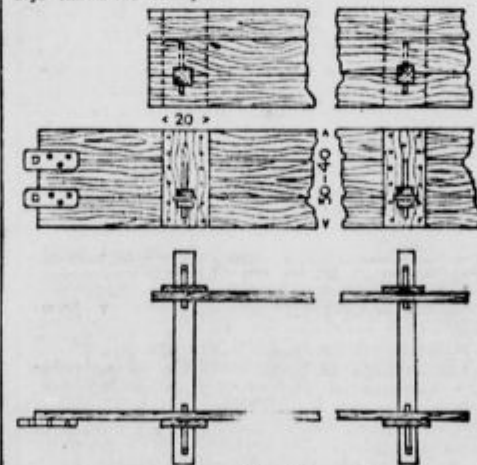
za napravo dimnikov, peč, štedilnika in zidnih vogalov.

Lopata, motika, samokolnica, ometača (kela), čopič in plazna tvorijo vso našo opremo. Tolkač

Orodje (slika 3.)

si napravimo iz 25 cm dolgega kosa hrastovega ali bukovovega lesa in sicer tako (glej sliko 3), da meri spodnja ploskev 15x15 cm, zgornja pa 10x10 cm. 1.10 m dolg in 3 cm debel ročaj uvrstimo 5 cm globoko. Večji tolkači niso priporočljivi, ker z njim ni mogoče vseh kotov dobro zalotiti. Če je pa tolkač iz železa, so pa te dimenzije lahko še manjše.

Opažni model (slika 4.)

Za napravo opažnega modela potrebujemo 4-5 cm močne, znotraj skobjane deske, ki so v razdaljah 1-1.50 m zbite s 15-20 cm širokimi deščicami v plošče 30-40 cm širine. Dolžina plošč znaša 3-5 m. Plošče, ki so namenjene za zunanjo stran zidu (slika 5), morajo biti za debelino zidu daljše, to je približno 45-50 cm.

Za silo zadostuje en opažni model, to je, dve plošči; toda bolje je, če imamo vsaj dva modela, ker je potem možno napraviti tepše vogle. Če je na razpolago dovolj lesa, pa je najbolje, da napravimo opažne modele za vse štiri obodne zidove (to je za en cel zidni venec hkrati).

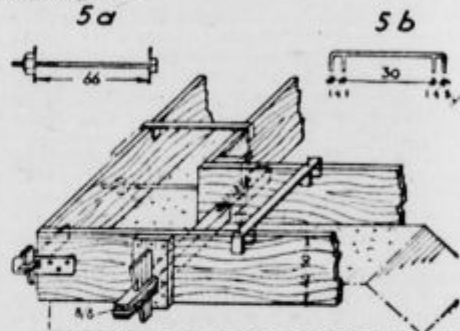
Za opažne modele ne smemo uporabljati pre tankih ali slabih desk, ker se pri močnem pritisku zaradi tolčenja, oziroma pod vplivom vlage z notranje strani in pod vplivom sonca zunanjo stran prično zvijati (vežiti), kar bi povzročilo, da stene ne bi bile ravne.

Obe plošči, oziroma stranici opažnega modela zvežemo na mestih, kjer so pritrjene ojače-

valne spojne deščice. Približno 10 cm nad spodnjim robom opažnega modela potegnemo skozi njegovi stranici železne vijake na matico (približno 75 cm dolge in 18 mm debele) s široko podložno deščico (glej sliko 5a). Napravimo pa lahko tudi lesene 8x8 cm močne prečne vezi. Na teh naredimo v določeni razdalji od koncev 3 cm široke reže, v katere se prilegajo lesene zagode. Zunanji rob reže je poseven kot zagoda, da to lahko dobro in enakomerno zabijemo oziroma napremo.

Da se robovi prečne vezi ne razkoljejo, jo oblijemo na koncih z železom. Prečna vez mora biti proti koncema nekoliko zožena, da jo po končanem delu lažje izbijemo.

Zgoraj sta stranici opažnega modela zvezani z železnimi oziroma lesenimi spojkami (glej sliko 5b), ki so pritrjene na model z žeblički. Da stranici opažnih modelov na zunanji strani zidu pri tolčenju ilovice ne odstopita, dobimo na koncu, kjer se stikata, železni ušesci (zanki), ki se prilega druga v drugo in sta speti z majhno železno zagodo.

(Slika 5.)

Taki opažni modeli imajo to prednost, da zahtevajo malo lesa in je delo z njimi zelo enostavno. Njihova slaba stran pa je, da jih moramo čisto prestavljati in uravnjavati, kajti zelo moramo paziti na to, da stojijo navpično in v isti višini.

Za večja dela napravimo lahko tudi celoten opaž, za kar moremo uporabiti les, ki je pripravljen za streho (špirovec), stropnike in za strešni pod.

Hiša iz stekla

»Kdor sedi v stekleni hiši, naj ne meče kamnov.« pravi neki pregovor, toda naš čas se nanj mnogo ne ozira. Na neki stanovanjski razstavi v londonski Olympiji je zbujała največjo pozornost baš hiša, ki je bila izdelana iz stekla. Stene, streha, tla so bila iz tega gradiva. A čeprav dajejo steklene stene sončnim žarkom od jutra do zataona prosto pot v hišo, od zunaj ne vidiš notranjosti. Prednost steklenih zgradb je ta, da so vedno svetle in da jih je lahko snaziti. Pravijo, da bodo hiše bodočnosti steklene hiše.

Betonske ladje

Tri ameriške betonske ladje so spustili nedavno v morje. Betonske ladje so začeli delati zaradi pomanjkanja jekla. Nove betonske ladje bodo zlasti služile za prevoz petroleja in nafte ob ameriški obali. Nekaj betonskih ladij je že v službi in so menda lastniki v njimi zelo zadovoljni.

Naročite se čimprej

na poljudnoznanstveno zbirko knjig »Svet«
Prva knjiga »Denar« je že izšla

in je vzbudila splošno pohvalo. — V knjigi je okoli 470 slik. Na zanimiv način pisatelj prikazuje nastanek in razvoj denarja od današnjih dni

Naslednja knjiga bo »Ladje«

— podan bo njih razvoj, njih razmah v današnjih dneh itd. — Nato bo sledila knjiga »Kako si pridobim prijatelje«, ki bo gotovo zanimala velik krog naših bralcev. Mesečna naročnina je le 20 lir za broširane knjige. Za polplatno vezane knjige je mesečna naročnina 35 lir.

Naročite se na »Svet« čimprej!

NAŠI VELIKI MOŽJE

Baltazar Hacquet

Veliki Francoz, po imenu Baltazar Hacquet (izgovori Haké), je vreden, da ga pristejemo tudi med naše velike može, kajti njegove zasluge za bivšo Kranjsko vojvodino so izredno velike.

Rodil se je ta mož leta 1739 ali 1740 v Le Conquetu v Bretagni, umrl pa je 1815 na Dunaju. Bil je med najodličnejšimi naravoslovci svoje dobe. Po svojem pokolenju in po svojem značaju je bil precej skrivnostna osebnost. Ker je bil oster opazovalec narave in izredno umen njen raziskovalec, je vsestransko preiskal tudi rastlinstvo in rudništvo na Kranjskem, v zvezi s Kranjsko pa tudi dober del slovanskega juga. Kljub veliki njegovi izobrazbi, je bila po večini le narava predmet njegovega zanimanja in zato njegova izobrazba preveč enostranska. Za časa znamenite sedemletne vojne je živel v nji kot zdravnik, in sicer je začel s francosko službo, a je nazadnje prestopil v avstrijsko armado in ostal do konca v njej. Ko si je zaželel iz vojaške službe v civilno, je bil poslan kot zdravnik v Idrijo. In prav idrijska okolica mu je nudila silno veliko priložnosti za njegova naravna raziskovanja.

Kljub veliki izobrazbi pa Hacquet na Kranjskem ni bil posebno priljubljen, da lahko rečemo, naravnost osovražen, posebno zaradi tega, ker ni kot Francoz prav nič prikrival svoje nenaklonjenosti do vere in duhovščine, saj je bil po prepričanju materialist. V Idriji je bival med leti 1766 in 1773. Od tamkaj je napravil več ekskurzij, kakor na koroške Alpe, v Italijo, v Istro in Dalmacijo, na Velebit, na Štajersko in na severno Ogrsko. Leta 1773 je postal član cesarske Kmetijske družbe za Kranjsko in se tedaj preselil v Ljubljano, kjer je po izgonu jezuitov postal tudi profesor anatomije, fiziologije, kirurgije in porodništva na ljubljanskem liceju (nekakem predhodniku vseučilišča). Tukaj je deloval do 1787. Seveda je tudi iz Ljubljane še zmerom hodil na znanstvena potovanja. Tako je sedaj prepotoval ves slovanski jug tja do Turčije, Ogrsko, znova Istro, vso Kranjsko, Julijske Alpe, Koroško, Tirolsko, Salzburg, Gorjance, Furlanijo, Švico, Bavarsko, večkrat tudi Bosno in Liko.

Vsa ta premnoga potovanja so mu izredno mnogo koristila pri njegovem študiju naravoslovnih ved, obenem pa so od njih imeli korist tudi njegovi učenci, kajti silno so se pod Hacquetovim vodstvom pomnožile naravoslovne zbirke na li-

ceju. Omenjene zbirke kakor tudi njegove zasebne zbirke so v tedanji Ljubljani zbujele splošno pozornost in silno zanimanje, čeprav jih ni kaj rad razkazoval. Omebe vredno je, da so te njegove odlične zbirke videli med drugimi tudi največji odličniki, kakor papež Pij VI., cesar Jožef II., car Pavel I.

Zato ni čuda, da je dobil zaradi svojih odličnih znanstvenih raziskovanj in izsledkov Hacquet premnogo odlikovanj iz vse Evrope in postal član najznamenitejših znanstvenih akademij tedanjega časa v Nemčiji, na Francoskem in na Angleškem. Ob znamenitem požaru 1774 v Ljubljani je tudi našemu znanstveniku pogorelo mnogo odličnih zbirk. Leta 1787 je odšel iz Ljubljane v Lvov, Nato v Krakov, nazadnje pa je živel v miru na Dunaju in tamkaj tudi umrl.

Hacquet je glavni raziskovalec našega rastlinstva in naših krajev v tisti dobi. Dolga vrsta cvetlic pri nas in po Krasu nosi njegovo ime. Ustvaril si je svoje posebne nazore o postanku in razvoju zemeljske krogle, proučeval je vodo in njene lastnosti, posebno morske vode. Na drobno je kot prvi raziskal naše gore in sosedne Alpe v posameznih oddelkih. On je bil tudi prvi, ki se je povzpел na Mali Triglav leta 1777, na vrh Triglava pa dne 8. avgusta 1779, drugič 1782. Poleg raziskovanj v Vzhodnih Alpah in v Karpatih je treba omeniti tudi njegova potovanja po Bosni, Dalmaciji, Liki, Istri in Notranjskem. Ta potovanja so dovedla do prvih poskusov, znanstveno opisati Kras in njegove znamenite pojave, ki jih učeni svet do takrat še ni nič poznal.

Pa tudi književno je Hacquet mnogo deloval, da, ker velikansko je število njegovih znanstvenih del. Mnogo jih je opremil tudi s podobami. Pisal je ali v latinščini ali v nemščini ali v francosčini. Največ njegovih spisov je izšlo na Dunaju, v Benetkah in v Berlinu, pa tudi v Pragi, Leipzigu, Ljubljani in Milani. Nekako šest in šestdeset knjig imamo izpod njegovega peresa, obravnavajo pa seveda predvsem stvari iz njegove znanstvene stroke, pa tudi nekakšen narodopis vseh Slovanov je napisal. Njegova dela so proslavila našo domovino in jo glede rastlinstva in rudništva prikazala vsemu tedaj izobraženemu svetu. Zato njegovo ime po pravici sodi tudi v naš pregled velikih mož.

Praktično pa je to mogoče doseči po obsevanju z kremenasto lučjo. V ta namen postavimo primerno cvetico v stekleno posodo in jo zavarujemo proti obsevanju s cinkovo pločevino ali staniolom. V pločevino ali staniol vrežemo primerno besedilo in pritrdimo na cvet tako, da se svetilni list lepo prilaga izrezani pločevini. Dobro zavarovano rastlino nato obsevamo s kremenasto lučjo, in sicer dve in pol do tri minute v razdalji 35 cm. Seveda čim bližje smo luči, tem krajša naj bo osvetlitev. Po osvetlitvi, ko smo odstranili staniol, opazimo na cvetu, kjer je prišla svetloba skozi izrezano pločevino ime ali voščilo ali kar je že bilo vrezano v šablono, v modri barvi.

Kako je do tega prišlo? Tudi tu je vzrok v avtokijanu, ki se je v stanicah, po ultravijoletnem obsevanju s kremenasto lučjo poskodovanih, zmešal z lužnato snovjo teh stanic in postal nevtralen.

Ako sedaj pustimo tako popisane cvetice dalj časa (1—2 dni) na vlažnem temnejšem mestu, ali pa jih postavimo že v primerno posodo ali zaboj, ki ima stene preoblečene s suknino, ki ga popolnoma premočimo, opazimo drugo izpremembo — napis postane popolnoma bel. Na suhem prostoru pa je ohranila moder napis.

Prav tako kot na cvetove, je možno pisati tudi na liste nekaterih rastlin, ki vsebujejo avtokijan, to so zlasti tradeskancije, fuksijske, begonije, lokvanijske itd. Tu pa je način izpremembe nekoliko drugačen. Z daljšim obsevanjem se da avtokijan popolnoma uničiti, tako da postane napis zelen po klorofilu, ki leži pri teh rastlinah neposredno pod barvilom. List sam pa tudi izpremeni barvo in postane živordeč.

Niso pa vse cvetice enako uporabne za pisanje s kremenasto lučjo. Posebno lepo se dajo popisati tulipani, primule, slak, slezi itd. Večkrat se tudi dogodi, da nam namesto zaželenega modrega odnosno belega napisa začne nasproti temnordeče ali ko zlato rumene črke.

Na Češkem, še več pa na Nizozemskem, so pred sedanjim vojni delali mnogo tega. In tako popisane cvetice z različni voščili za god. božič ali novo leto niso bile prav nič redke v izložbah vrtnarjev.

Križanka št. 17

1	2	3	4	5	6	7	8	9
10				11				
12			13					
14		15	16			17		
18	19				20	21		
22					23			
24			25	26				27
28		29	30			31	32	
33					34	35		
36					37			
38				39				

Vodoravno: 1. oseba iz Shakespearovega Benkeškega trgovca, 6. ravnina, 10. vez, 11. del pohoda, 12. zvok, 13. ukrasni pridevek, 14. italijanski general, 16. sila, 17. žensko ime, 18. orodje, 21. glodalec, 22. jed, 23. utež, 24. jed, 25. drevo, 28. žensko ime, 30. abesinski naslov, 31. nadav, 33. velikan, 35. stročnica, 36. kritika, 37. del Hrvatske, 38. Zolajev roman, 39. porok

Navpično: 1. drevo, 2. graja, 3. stran, 4. starokrščanski pozdrav, 5. krasota, 6. žival, 7. del kozolca, 8. pogorje v Italiji, 9. žensko ime, 15. del stene, 16. zvezda, 19. bogastvo, 20. sveta gora v Grčiji, 21. hude sanje, 22. država v Severni Ameriki, 26. tatarska pokrajina, 27. mesto v Srbiji, 29. mesto v Franciji, 30. vzrok bolečine, 32. del telesa, 34. pod, 35. stebelce.

ČUDA Bonje narave

Kako rože spreminjajo svojo barvo

Znano nam je, da cveto hortenzije v naravi rožnato ali bledozeleno, v izložbah pa vidimo čisto lepo modre ali vijoličaste cvetove. To dosežemo na ta način, da dodamo zemlji razne snovi, ki vplivajo na rastlinsko barvilo avtokijan, od katerega zavise vse barve cvetov in se dajo tudi umetno izpreminjati.

Ako vzamemo barvilo od rdečega zelja in mu dodamo lužo, bo postala prej rdeča barva kmalu vijoličasta, pri večji množini pa modra. Če pa tej modri vodi dodamo nekoliko kisline, se barva takoj izpremeni v prvotno rdečo.

To izpreminjanje cvetnega barvila pod zunanjimi vplivi je prav lepo dokazal Molisch, ki je nabral štiri šopke vijolic, jih postavil v kozarce z vodo in vsakega posebej pokril s steklenim zvoncem. Pod prvi zvon, je postavil poleg šopka posodo s solno kislino, k drugemu žgočen amoniak, pod tretjim je zažgal žveplo, da se je razvijal žveplov dvokis, četrti šopek naj bi služil kot dokaz. Šopek pod prvim zvoncem je postal krasno mesnordč, pod drugim svetlozelen, pod tretjim bel, a četrti je ostal neizpremenjen.

Tudi v naravi poznamo nešteto primerov, pri katerih spreminjajo rastline cvetne barve. Tako na pr. izpremeni pljučnik svoje rdeče cvetove v modre, prav tako gadovec in še mnogo dolinskih in planinskih cvetk. Te izpremembe v naravi se zgodijo le zaradi večje življenjske moči rastline same, bodisi da pridobi rastlina z novo barvo več obiskovalcev žuželk, ali pa je vzrok spremembe varovanje klorofila, da bi ga ne uničili vroči sončni žarki ali pa pomikanje toplote.

Molisch je dokazal, da je mogoče bele cvetove slaka spremeniti v rdeče, če vanje dihamo v manjšem prostoru vsaj en četrti ure. Barvo izpremeni ogljikov dvokis, ki ga izdihavamo. Seveda, ko prenesemo cvet v zračen prostor, spet zadobi prvotno barvo.

To izpreminjanje avtokijana, pa se da silajno izrabiti v umetnem vrtnarstvu s pisavo na cvetice. Že precej dolgo je znano, da se da prenesti pisava z vzorcem na liste rastlin, da tudi od fotografskih negativov dobimo na listu kar dober pozitv. Vendar igra tu vlogo le listno zelenilo in ker je potreba list pripraviti s alkoholom in jodom, ni za praktično uporabo.

Naše domače živali v slovenskih pregovorih

7. Ovca in jagnje.

Bolj ko ovca mekeče, več volkov se steče.
Bolje je dati volno, nego živo ovco.
Če jagnjeta v sušcu na travah nore, rade aprila mirno leže.
Če sušca ovce po paši blejajo, se v aprilu nazaj v ovčarino podajo.
Če sušec vabi ovčice na paše zelene, jih mali traven spet v hleve požene.
Česar se ovčka srámi, po tem koza grabi.
Dihla ko zvezana ovca.
Dobra ovca da malo mleka, pa veliko volne.
Dobrega ovčarja je ovce striči, ne pa dreti.
Dobri pastir spravi ovce v hlev hitreje s piščalko kakor pa s šibo.
Ena garjeva ovca vso čredo oskruni.
I brojeno (prešeto) ovco volk odnese.
I mlade jance koljejo.
Je siva ko božja ovčica.
Kadar imajo ovce volno, se morajo striči.
Kadar se ena ovca striže, vedo tudi druge, kaj jih čaka.
Jagnje ni volku vode skalilo.
Kdor dobi ovco, naj dobi z njo tudi volno.
Kolikor ima ovca o sv. Jodrti jesti, toliko krava o sv. Juriju.
Krotkih ovac gre mnogo v en hlev.
Krotkih ovac — mnogo v hlevac.

Rešitev križanke št. 16

Vodoravno: 1. vabilo, 7. dom, 10. etapa, 11. Kuba, 12. ton, 13. lirik, 14. emu, 16. ras, 17. ilo, 18. Raduha, 22. bil, 23. Stlemenice, 24. tat, 25. Ararat, 27. Abo, 29. zel, 30. ara, 32. lakota, 34. lat, 35. Emerik, 36. oči, 37. žale, 38. kovač.
Navpično: 1. veter, 2. atom, 3. ban, 4. lpi, 5. Lala, 6. okis, 7. duri, 8. obilica, 9. Makole, 15. Udet, 16. Ruma, 19. Alabama, 20. heretik, 21. anal, 22. bira, 23. stalež, 26. tatič, 28. okel, 29. Zorč, 31. Rača, 33. ako, 34. lov.

Mali oglasnik

Pristojbina za male oglase se plačuje naprej.

Čreslo, ježice

In Kostonjev les vsako količino kupi usnjarna LA VRIC, Ljubljana.
Čankarjevo nabrežje 1

OGLASUJ
v Domoljubovem
malem oglasniku!

LJUDSKA

POSOJILNICA V LJUBLJANI

zadruga z neomejenim jamstvom v lastni palači v Ljubljani, Miklošičeva cesta 6 nasproti hotela Union

sprejema hranilne vloge v vsaki višini in jih najugodnejše obrestuje, daje posojila na vknjižbo in proti poročtvu

Posojilnica je bila ustanovljena leta 1895.

Lažje je dati kožo, nego ovco.
Lažje je varovati ovce, nego novce.
Malo ovac — malo volne.
Milo jagnje dve mame cica, nemilo ne ene.
Nora ovca je, ki k volku v goste gre.
Ovca cela, volk pa sit, to ne more biti.
Ovca ne ugrizne volka.
Ovce, ki jo volk odnese, ne da volk nikdar nazaj.
Niso vse ovce enega hleva enake.
Raztepli so se kakor ovce pred volkovi.
Taka ovca se mora striči, ki je kosmata.
Vsak pastir naj svoje ovce vrača.
Zvit ko ovnov rog.

8. Kozel.

Če se kozel navadi na sol, rad liže.
Dere naprej ko trmasti kozel z rogovjem.
Ko se kozel nagosti, grm pusti.
Kozla za vrtnarja postaviti.
Smrdi ko kozel o sv. Jakobu.
Smrdi kakor medmašni kozel.
Star kozel ima trd rog.
Starega kozla so rogovi krepkejši.

9. Koza.

Ako bi koza rep imela, bi se muham branila.
Ako koza laže, rog ne laže.
Bo že tudi moja koza mleko imela.
Bog ni dal kozi dolgega repa.
Bog že ve, kateri kozi rep krati (odbiše, zasučel).
Čas vse v kozji rog užene.
Če bi nekim dal večni Bog, vse bi ugnali v kozji rog.
Da ima koza denar, gospa bi ji rekli.
Gre kakor koza po deski.
Hodi kakor koza po lojtrah.
Ima take zobe kakor koza roge.
Koza je kravica ubožcev.
Lakomnik in koza ne rabita olja na solati.
Lep je domek, četudi je majhen ko kozji bobek.
Leti kakor pastir za kozami.
Ni pripognjeno drevo vsaka koza p. ša.
Ni vredno, da bi koza pod rep pihalo.
Niso složni ko ne kozji rogovi v torbi.
On koza drži, da mu jo drugi molzejo.
Prej grm zraste, preden ga koza obira.
Stara koza se težko odvadi lizanja.
Tudi stare koze rade sol ližejo.
V Trenti se še na zelniku koza ubije (tako je svet kamenit).
Vsaj še ne orjemo s kozami!

Lanišče in laneno predivo

za svoje izdelke tovarne
kupi ali zamenjuje

Motvoz in platno d. Grosuplje

Lanišče in predivo pošljite
po železnici v Grosuplje

Vsaka koza bi se ti smejala.

Vsaka koza rada sol liže, stara pa še žakelj požre.

Za jalovo kozo se kregati.

Za kozo je boljše, če ima polne roge snega, ko polne gare senna (koza bolj uspeva, če obira pozimi grmovje, četudi pod snegom, kakor pa če se ji polaga doma seno, za katero mala mara).

10. Pes.

Ako ima priklenjen pes tudi odveč kosti, vendar jih drugim ne prepusti.

Ako se pes z metlo tepe, bo piščance žrl.
Beseda besedo prinese, pes pa kost.

Beži pred delom ko pes pred bičem.

Bližnji pes je najhujši.

Bo bogat kakor pes rogat.

Bolje je, da jaz pasje meso jem, nego pes moje.

Boš našel za pasjim zglatjem suhe govedine!
Boš že še rad jedel, če ti bo tudi pes na repu prinesel.

Če dva psa eno kost glojeta, se skregata.
Če je kost še tako velika, za dva psa je premajhna.

Če nimaš boljše kosti, poišči si drugega psa.

Če pes crkne, ga vsak brcne.

Če pes ošanti, vedno ga love.

Če psi grizejo travo, prihaja hudo vreme v bližavo.

Če se psu na rep stopi, zacvili.

Dober je krajcar, če ga tudi pes na repu prinese.

Dosti psov je zajčja smrt.

Dosti psov sne volka.

Dvoje psov na eno kost, koljeta se med seboj.

Enkrat z batom, drugič z pesom.

Ga preganjajo kakor steklega psa.

Gleda na besedo kakor pes na kost.

Gledata se kakor pes in mačka.

Godi se mu kakor psu v cerkvi.

Gola kost še psu ne tekne.

Gospoda jedo, psi gledajo.

Gospodari kakor pes v konopljah.

Hrome ga psa in lažnjivca je lahko ujeti.

Grize ko nori pes.

Hudega psa se ni treba bati.

Imaš me rad ko pes orglice.

Je hud ko kraški pes.

Je ko pasja združba.

Je navezan na delo ko pes na verigo.

Je prišel prej glas kakor pes v vas.

Je vesele volje kakor pes, ki pride zdrav iz cerkve.

Kadar je volk v selu, ni psu počitka.